

Fjärrvärme i Linnégatan

Förundersökning i form av
schaktningsövervakning 2015

Domkyrkan I, Växjö 10:14

Arkeologisk rapport 2016:17
Johan Åstrand

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av **Kalmar läns museum**

Fjärrvärme i Linnégatan

Förundersökning i form av schaktningsövervakning 2015

Domkyrkan I, Växjö I0:14

Författare	Johan Åstrand
Copyright	Kalmar läns museum 2016
Redaktion	Per Lekberg, Stefan Siverud
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	I400-352X

Abstract

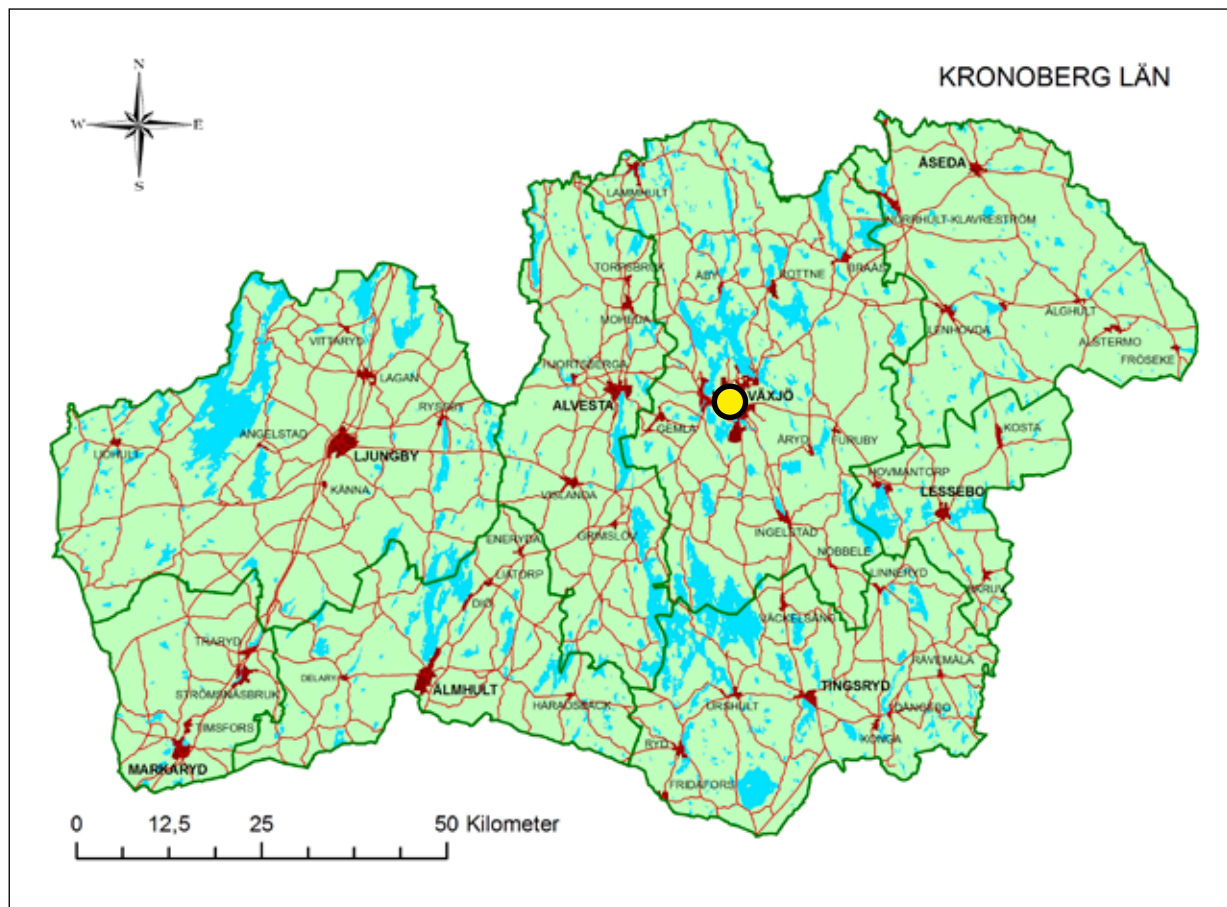
Keywords: medieval Växjö, cathedral churchyard, urban house remains.

During the summer 2015, the Department of Museum Archaeology at Kalmar County Museum conducted a trial excavation in the street Linnégatan, situated close to the cathedral in the old part of the town of Växjö. The cause for the archaeological work was a change of pipes for district heating. A 20 meters long part of a stone wall that earlier surrounded the cathedral and the old churchyard was found.

House remains and cultural layers were also exposed. The house remains belonged to one of the households connected to the cathedral. A small brook has earlier divided the city in two parts, and the cultural layers that were found had been deposited close to this brook. The earliest occupation of the area close to the brook was dated to the 14th century AD.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	9
Historisk bakgrund och äldre kartmaterial	11
Fornlämningsmiljö och topografi	15
Genomförande	17
Resultat	20
Schakt inom Smålandspostens parkering.....	20
Schakt i Linnégatans östra väghalva	23
Schaktutvidgning för avtappningsbrunn vid Linnégatans östra sida	27
Schakten i korsningen Sandgårdsgatan/Linnégatan.....	28
Fynd	32
Analys	33
Tolkning och åtgärdsförslag	34
Referenser	37
Kartmaterial.....	38
Tekniska och administrativa uppgifter	39
Bilagor	41

Figur 1. Länskarta med undersökningsplatsen i Växjö markerad.

Sammanfattning

I samband med ett utbyte av fjärrvärmeledning i Linnégatan, Växjö, har Museiarkeologi sydost utfört en förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Den aktuella ledningssträckan omfattade parkeringsplatsen söder om Smålandspostens hus, den östra sidan av Linnégatan i avsnittet framför Domkyrkan samt korsningen mellan Linnégatan och Sandgårdsgatan. Längs hela ledningssträckan grävde man i det äldre ledningsschaktet. Någon dokumentation hade dock inte gjorts när den första fjärrvärmeledningen grävdes ned. Schaktningsövervakningen omfattade 110 löpmeter och schaktområdet hade en yta av 410 m². Det berörda området ligger inom begränsningen för Växjö gamla stadslager, fornlämning 170 i Växjö socken.

Området präglas av närheten till Domkyrkan. Tidigare har ett mindre vattendrag, Guldsmedsbäcken, runnit i nordsydlig riktning i det som idag är Linnégatan och en bro fanns i jämnhöjd med Domkyrkans port. Bäckens delade staden i två delar där Domkyrkan och kyrkans gårdar låg i den östra delen medan hantverks- och köpmannastaden låg i den västra. Guldsmedsbäcken kulverterades vid mitten av 1800-talet och gatan fick då sin nuvarande utformning som en esplanad.

Längs delar av ledningssträckan fri-lades äldre lager i schaktväggen. Sam-

manlagt framkom drygt trettio meter av sektioner med helt eller delvis bevarad lagerbild. Inom parkeringsplatsen söder om Smålandspostens hus kunde man i schaktväggen följa fundamentet till den norra sidan av den kyrkogårdsmur som tidigare omgett Domkyrkan och som förmodligen anlades under medeltid. I den västra sidan av schaktet i Linnégatan kunde man iaktta kulturlager i flera partier och förmodligen finns sammanhängande bevarade kulturlager fortfarande längs långa avsnitt av Linnégatans mitt. I korsningen mellan Linnégatan och Sandgårdsgatan fanns några mindre partier med bevarade kulturlager. Kulturlagren föreföll överlag bestå av avfalls- och utfyllnadslager som avsatts eller fyllts ut i det sankta området intill Guldsmedsbäcken. Det fanns även stenläggningar som förmodligen varit avsedda att göra området mer framkomligt. Makrofossilanalys gjordes på jordprov tagna ur lager som legat i anslutning till Guldsmedsbäcken. Ett av proven var från den äldsta bevarade markhorisonten där det fanns rikligt inslag av träflis och näver, troligen från tidig byggnation. En ¹⁴C-analys daterade detta lager till perioden 1310 till 1430 e Kr.

I den norra delen av Linnégatan framkom en del av en stengrund som bör ha ingått i Klockargårdens boställe. Vid en schaktutvidgning för en avtappnings-

brunn i den östra sidan av Linnégatan framkom ytterligare en stengrund som bör ha legat inom samma tomt.

De lämningarna som påträffades stämmer väl överens med områdets karaktär där kyrkogårdsmuren ger en begränsning av Domkyrkans och kyrkogårdens område och där den bebyggelse som påträffades hör samman med de hushåll som fanns på kyrkans tomter. Kulturlagren ned mot bäcken var avsatta och ut-

kastade i en sank miljö där även stenläggningar anlagts för att göra området lättare att beträda.

Resultatet av förundersökningen visar att det fortfarande finns områden med bevarade kulturlager i den södra delen av Linnégatan och att arkeologiska insatser därför kan behövas även vid eventuella framtida grävningar i gatan. I samband med det aktuella projektet fanns däremot inte anledning till några ytterligare arkeologiska insatser.

Figur 2. Läget för förundersökningsområdet i centrala Växjö. Den schaktövervakade ytan är markerad med rött.

Inledning

Från 26 maj till 12 september 2015 utförde Museiarkeologi sydost en förundersökning i form av en schaktningsövervakning vid byte av fjärrvärme i ett område nära Växjö domkyrka (figur 2). Området präglas av närheten till Domkyrkan och den kyrkogård som tidigare omgav den. Karaktäristiskt för området är även det mindre vattendrag, Guldsmedsbäcken, som tidigare runnit i det som idag är Linnégatan. Denna bäck delade staden i två delar där kyrkan och kyrkans gårdar låg i den östra delen och handels- och hantverkarstaden låg i den västra.

Den befintliga fjärrvärmeledningen schaktades fram och byttes ut med början inom parkeringsytan vid Smålandspostens hus och

fortsättning i Linnégatan och korsningen Linnégatan/ Sandgärdsgränd. Några arkeologiska insatser hade inte gjorts när man anlade den ursprungliga fjärrvärmeledningen. Det berörda området ligger inom begränsningen för Växjö gamla stadslager, fornlämning 170 i Växjö socken.

Arbetet utfördes i olika omgångar och omfattade sammanlagt ca 7 fältdagar. Uppdragsgivare var Växjö Energi AB, VEAB. Eftersom den arkeologiska insatsen kom att utföras med kort varsel så gjordes schaktningsövervakningen, enligt Länsstyrelsens beslut, på löpande räkning. Fältarbetet utfördes av Andreas Emilsson och Johan Åstrand. Rapporten har sammanställts av den sistnämnde.

Figur 3. Utsnitt ur 1658 års stadskarta med förundersökningsytan inlagd. Lägga märke till Guldsmedsbäcken som rinner i nordsydlig riktning genom staden samt muren som omger kyrkogårdsområdet. Kartans rektifiering är ungefärlig.

Historisk bakgrund och äldre kartmaterial

Det medeltida Växjö var en till ytan liten stad belägen vid den norra änden av Växjösjön. Den gamla staden delades i två delar av ett mindre vattendrag, Guldsmedsbäcken. Väster om bäcken fanns stadens torg samt handels- och köpmannastaden medan Domkyrkan och kyrkans gårdar låg på den östra sidan (Åhman 1983:11). Guldsmedsbäcken rinner idag i en kulvert under Linnégatan. Det aktuella området har till stor del varit beläget invid denna bäck.

Den äldsta stadskartan över Växjö är från 1658. Kartan upprättades efter det att en förödande brand ödelagt större delen av staden. Kartan visar både den nedbrunna stadens gator och kvarter och den nya stadsplanen utformad enligt rutnätsmodell. På denna karta kan man se Domkyrkan omgiven av sin kyrkogårdsmur (fig 3). I muren fanns öppningar mot norr och mot väster. Öppningen mot väster låg framför domkyrkoporten och här fanns även en bro över Guldsmedsbäcken. I området norr om Domkyrkan är två kvarter markerade som anges vara *kyrkie tompter bebygde, och befrijade från elden, bevistas av lectoribus*. Det framgår alltså att dessa kvarter hade klarat sig från branden och att tomternas beboddes av lärare vid gymnasiet. Man kan även notera att kyrkans tomtmark även omfattar området från den västra kyrkogårdsmuren och ända fram till Guldsmedsbäcken. Av kartbilden framgår även att bäcken i det aktuella avsnittet böjer av något åt öster. I figur 3 har den besiktigade schaktytan lagts in mot bakgrund av en rekti-

fiering av 1658 års karta. Man kan här se att det aktuella schaktet berört kyrkans tomtmark norr och väster om kyrkogårdsmuren. Vid det som idag är korsningen mellan Linnégatan och Sandgärdsgatan har schaktet korsat Guldsmedsbäcken.

År 1726 gjordes en geometrisk avmätning som även innehåller en detaljerad redovisning av stadens tomter med ägare (fig. 4). Tomten norr om kyrkogårdsmuren anges innehades då av *Theologie Lector*, det vill säga en av skolans ledande lärare. I området mellan kyrkogårdsmuren och bäcken fanns två mindre, separata tomter där den norra anges som klockargårdens tomt och den södra är kaplansgården. Mellan dessa fanns en bred öppen gata som ledde fram till porten i kyrkogårdsmuren. Av dessa berördes klockargårdens tomt av den aktuella ledningsgrävningen.

En av de mer detaljerade kartorna över staden är en avmätning från 1783 (fig. 5). Tomten norr om kyrkogårdsmuren var då fortfarande s tjänstebostad åt den teologie lektorn. Tomten benämns Vederslövs prästgård eftersom Vederslöv och Dänningelanda var prebendesocknar knutna till Domkyrkan och gymnasiet. Den mindre tomten anges även nu som klockargård. Enbart ett hus finns markerat inom tomten och detta låg i den nordvästra delen närmast mot bäcken. En särskild port i kyrkogårdsmuren finns markerad på kartan som förbinder Klockargården och kyrkplatsen. På kartan från 1783 finns även för första gången

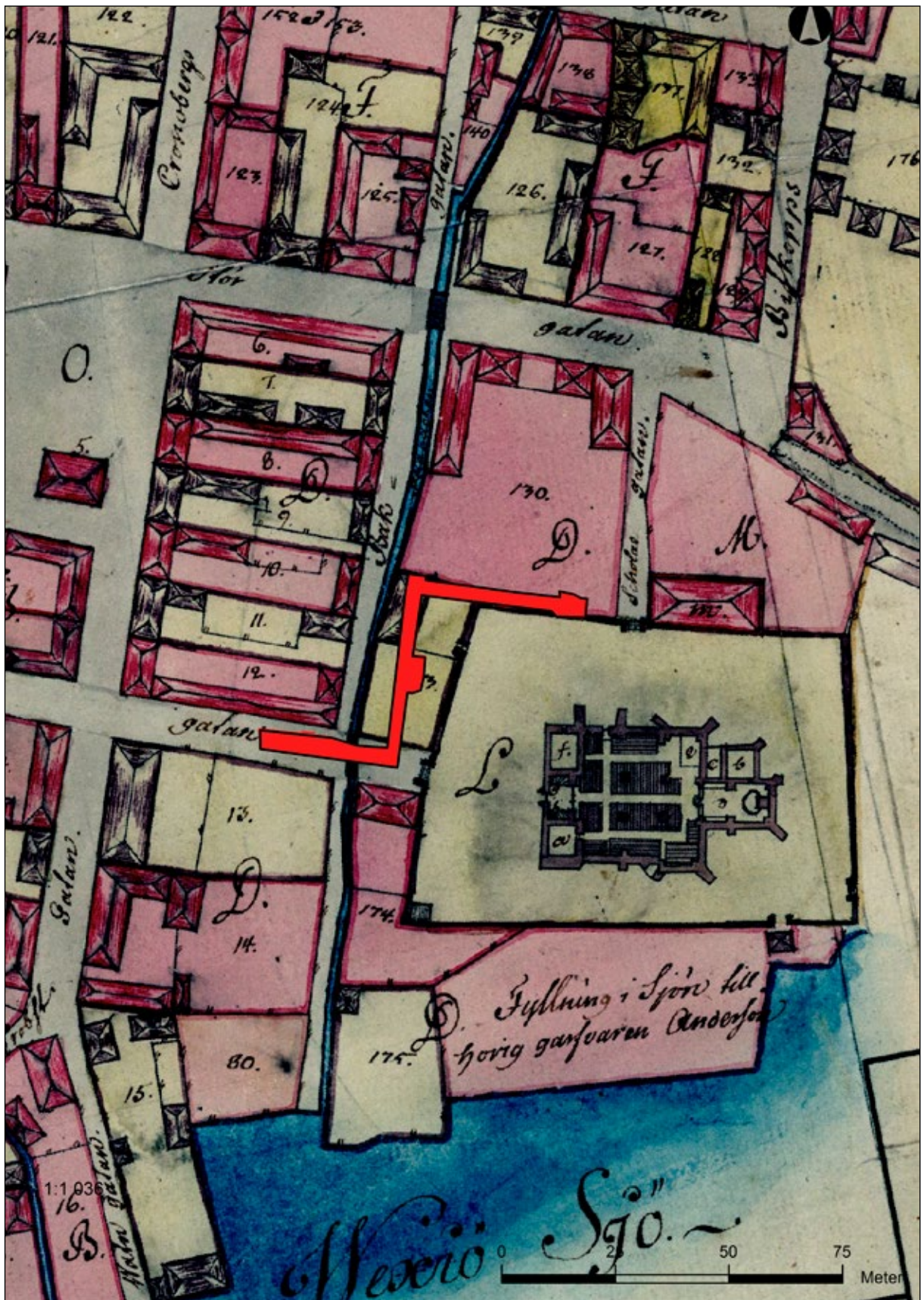
Figur 4. Utsnitt ur stadskartan från 1726. Lägg märke till de två tomterna mellan Kyrkogården och Guldsmedsbäcken där nr 25 är Klockargården och nr 26 är Kaplansgården.

en gata markerad längs med Guldsmedsbäcken vilket alltså är en föregångare till Linnégatan. Gatan gick längs den västra sidan och kallades, Bakgatan, vilket antyder att den ännu inte fått någon central betydelse. Längs den östra sidan av bäcken fanns inte någon väg utan tomterna sträckte sig som sagt ända ned till bäcken.

Tomtindelningsskarta från 1838 visar att bebyggelsen vid Klockargården och Kaplansgården fanns kvar ännu vid denna tid (fig. 6). Bebyggelsen inom Klockargårdens tomt hade nu förändrats på så sätt att det nu fanns en byggnad som låg i östvästlig riktning längs med tomtens södra sida. Tillsammans med en likadan byggnad i den norra änden av Kaplans-

gårdens tomt flankerade dessa båda hus vägen fram till Domkyrkan.

Efter den stora stadsbranden 1843 beslutades att man skulle genomföra en omfattande modernisering av staden. Den nya utformningen av stadsbilden framgår av tomtindelningsskarta från det följande året (fig. 7). Av denna karta framgår att Klockargården och Kaplansgården flyttades och man anlade den nuvarande Linnégatan som en esplanad med två vägbanor och en trädkorridor i mitten. Guldsmedsbäcken rätades ut till en smal kanal som rann i en rak fåra mellan esplanadens träd- rader. Senare under 1800-talet lades bäcken i en kulvert under mark.

Figur 5. Utsnitt ur 1783 års stadskarta med förundersökningsområdet markerat med rött. Schaktytan omfattar kyrkogårdsmuren och boningshuset inom Klockargårdens tomt.

Figur 6. Utsnitt ur 1838 års tomtreglingskarta. Vid denna tid låg fortfarande Klockargården och Kaplansgården mellan Domkyrkan och Guldsmedsbäcken med varsin byggnad lagd längs med uppfarten mot Domkyrkan.

Figur 7. Utsnitt ur 1844 års tomtindelningskarta. Med utgångspunkt från denna plan anlades en esplanad med den uträtade bäcken i mitten kantad en trädrader på båda sidor.

Fornlämningsmiljö och topografi

Det aktuella förundersökningsområdet har legat inom den östra, kyrkodominerade delen av Växjö gamla stad och ett antal större eller mindre arkeologiska undersökningar har utförts i närområdet runt dagens Linnégata.

Flera arkeologiska undersökningar har tidigare berört Domkyrkan och kyrkogården. I samband med 1950-talets stora renovering gjordes inte några arkeologiska insatser. Inom kyrkobyggnaden framkom dock 900 mynt, varav ett var tyska 1000-tals mynt och ett trettiotal var danska borgarkrigsmynt från 1300-talets första hälft (Gustafsson & Ullén 1970). Vilket sammanhang de äldsta mynten kommer ifrån är oklart.

Vid några tillfällen har man gjort mindre undersökningar vid Domkyrkans norra sida. Vid en undersökning 1993 framkom gravar innehållande två individer som sannolikt begravts under 1200-talet (Nordman 1993). Vid en undersökning 2001 påträffades en stenlagd droppränna eller rännsten som bör ha hört samman med en byggnad (Jönsson & Åhman 2002). Under 2014 gjordes en undersökning i samband med olika ledningsdragningar norr om Domkyrkan. Man fann då bland annat spår av vad som kan ha varit en stiglucka i anslutning till den norra kyrkogårdsgården samt en del av grundmuren till den gamla kyrkogårdsmurens östra sida (Dutra Leivas 2014). Vid Domkyrkans nordvästra hörn påträffades även murrester från det vapenhus som tidigare legat här.

Domkyrkan med sin kyrkogård omgavs av en stenmur som förmodligen anlades redan under medeltid. Kyrkogården var i bruk fram till början av 1800-talet och muren revs slutligen på 1870-talet (Forsberg 1975:11). Även vid andra tidigare undersökningar har man kommit i kontakt med olika partier av kyrkogårdsmuren. Vid en schaktningsövervakning 2003 stötte man på den del av den norra muren som fortsatte direkt väster om hörnet på Karolinerhuset (Jönsson 2005a). Ett mindre parti av den norra kyrkogårdsmuren öster om Karolinerhuset har även tidigare undersökts (Åstrand & Alering 2015:68). Vid schaktningsövervakningar 2005 och 2015 har man även funnit delar av den östra kyrkogårdsmuren (Dutra Leivas 2015, Jönsson 2005b).

Delar av kyrkogårdsmurens norra sida påträffades även vid den förundersökning som gjordes söder om Smålandspostens hus år 1995 (Hansson 1995). Detta område motsvarar den nordvästra delen av det aktuella förundersökningsområdet. Vid detta tillfälle togs flera förundersökningsschakt upp inom det som idag är parkeringsytan samt ett långt schakt längs den södra delen. Det sistnämnda gjordes för att undersöka den yta där man senare uppförde den tegelmuren som skiljer parkeringen från parkområdet runt Domkyrkan. I de mindre schakten påträffades delvis bevarade kulturlager samt stolphål och stenpackningar. I botten av lagerföljden fanns ett tunt mörkt kulturlager utan inslag av tegel. För att datera detta

lager och de anläggningar som förekom analyserades tre kolprov. Dessa gav dateringar till senmesolitisk tid, äldre järnålder samt yngre järnålder/tidig medeltid. Det längre schaktet i söder berörde delar av den äldre kyrkogårdsmuren samt kanten av kyrkogårdsområdet. I schaktets östra del, närmast Karolinerhuset, fanns ett parti av den norra muren och längst i väster, nära Linnégatan, fanns ett parti av den västra muren. Det sistnämnda låg i vinkel mot den föregående muren. Innanför, det vill säga söder om muren påträffades flera gravläggningar från perioden 1600- till 1800-tal och även en mängd ben från söndergrävda gravar.

År 2000 gjordes även en mindre förundersökning i samband med en utbyggnad av det som idag är entrén till Smålandsposten. Vid undersökningen framkom delar av ett kulturlager utan tegel. Kol från lagret daterades till tidigneolitikum (Nylén 2000). Dateringarna från de båda sistnämnda undersökningarna visar mänsklig aktivitet på platsen under en mycket lång tid.

Den största arkeologiska undersökning som utförts i Växjö gjordes inför anläggandet av det nybyggda Domkyrkocentrum år 2013. Basrapporten från denna undersökning har sammanställts medan fördjupningsarbetet fortfarande pågår (Alering m fl 2015).

I området mellan Karolinerhuset och Storgatan fanns spår av en kontinuerlig bebyggelse från 1100-talet och framåt. En stor gårdsanläggning med anknytning till Domkyrkan undersöktes. Inom denna gård hade även bedrivits hantverk, främst med anknytning till Domkyrkans underhåll. Under 1400-talet fick bebyggelsen en residentslik utformning. Det sista bebyggelseskedet i området utgjordes av 1600-talets skolmästargård som övergavs när Karolinerhuset uppfördes.

En mindre undersökning av ytan strax norr om det aktuella förundersökningsområ-

det genomfördes i samband med grävning för fjärrkyla år 2011. Denna undersökning berörde främst andra delar av staden men även en ledningsträcka som korsade Linnégatan för att ansluta till Smålandsposten ingick (Hansson 2012). I detta avsnitt påträffades dock inte några orörda lager förutom ett 1800-talslager invid den kulverterade bäcken. Vid en schaktningsövervakning 2014 kunde man dock konstatera att det fanns bevarade lager under elkablar och andra ledningar i trottoaren väster om Smålandspostens fastighet (Åstrand 2015).

På den västra sidan av Linnégatan gjordes under slutet av 1970- och början av 1980-talet undersökningar i kvarteret Lejonet (Hansson 1997:69, Åhman 1997). I kvarterets norra del påträffades några medeltida fynd i form av keramikskärvor samt en dubbelkam. Dessa visade att platsen haft bebyggelse under 1300-talet. I kvarteret påträffades även en valvslagen källare och en smedja från tiden före 1658. I den nordöstra sidan av kvarteret påträffades enligt uppgift kraftiga kulturlager som ansamlats i sluttningen ned mot Guldsmedsbäcken.

I kvarteret Djäknen, beläget norr om korsningen mellan Linnégatan och Storgatan, gjordes en arkeologisk undersökning 1986. Inom kvarteret påträffades fynd från 1600- till 1800-tal. Det föreföll som om denna yta varit sank och blivit tagen i anspråk förhållandevis sent för bebyggelse (Hansson 1997:72).

Det nu aktuella området ligger idag inom plan stadsmark där markytan ligger på en nivå av omkring 163,0 m ö h. Som tidigare nämnts visar de äldre kartorna att Guldsmedsbäcken tidigare låg längs med det som idag är Linnégatan. Tidigare undersökningar antyder att den ursprungliga marktopografin innehållit större höjdskillnader än vad som syns i dagens stadsmiljö.

Genomförande

Schaktövervakningen gjordes i samband med en omläggning av en befintlig fjärrvärmeledning. Det berörda partiet sträckte sig från den östra delen av parkeringsplatsen söder om Smålandspostens hus, västerut över parkeringsplatsen och därefter söderut i Linnégatans östra väghalva (fig. 8). Vid korsningen Linnégatan/Sandgärdsgatan går ledningen mot väster och schaktningen berörde ett kort stycke av den närmsta delen av Sandgärdsgatan. Sträckningen gick alltså i huvudsak genom gatemark. Syftet med ledningsarbetet var att byta ut den äldre fjärrvärmeledningen. Denna var sedan tidigare nedlagd i en betongkylvert med en bredd av 1,8 meter. Vid det aktuella arbetet tog man upp både ledningar och kylvert och ersatte dessa med nya. Detta innebar att man vid grävningen höll sig inom tidigare schakt. I vissa avsnitt berördes enbart den sentida fyllningen i det befintliga schaktet medan man i andra avsnitt nådde det äldre schaktets sida ut mot omgivande lager.

Längs den östra sidan av schaktet i Linnégatan gjordes en schaktutvidgning för en avtappningsbrunn. Här fanns sedan tidigare en motsvarande anläggning men man breddade nu ytorna omkring denna vilket berörde tidigare inte grävda lager.

I korsningen Linnégatan/Sandgärdsgatan passerade fjärrvärmeledningen den under 1800-talet kulverterade Guldsmedbäcken och fjärrvärmen drogs då igenom en befintlig ledningsgång. Detta parti av korsningen berördes därför inte av schaktningen.

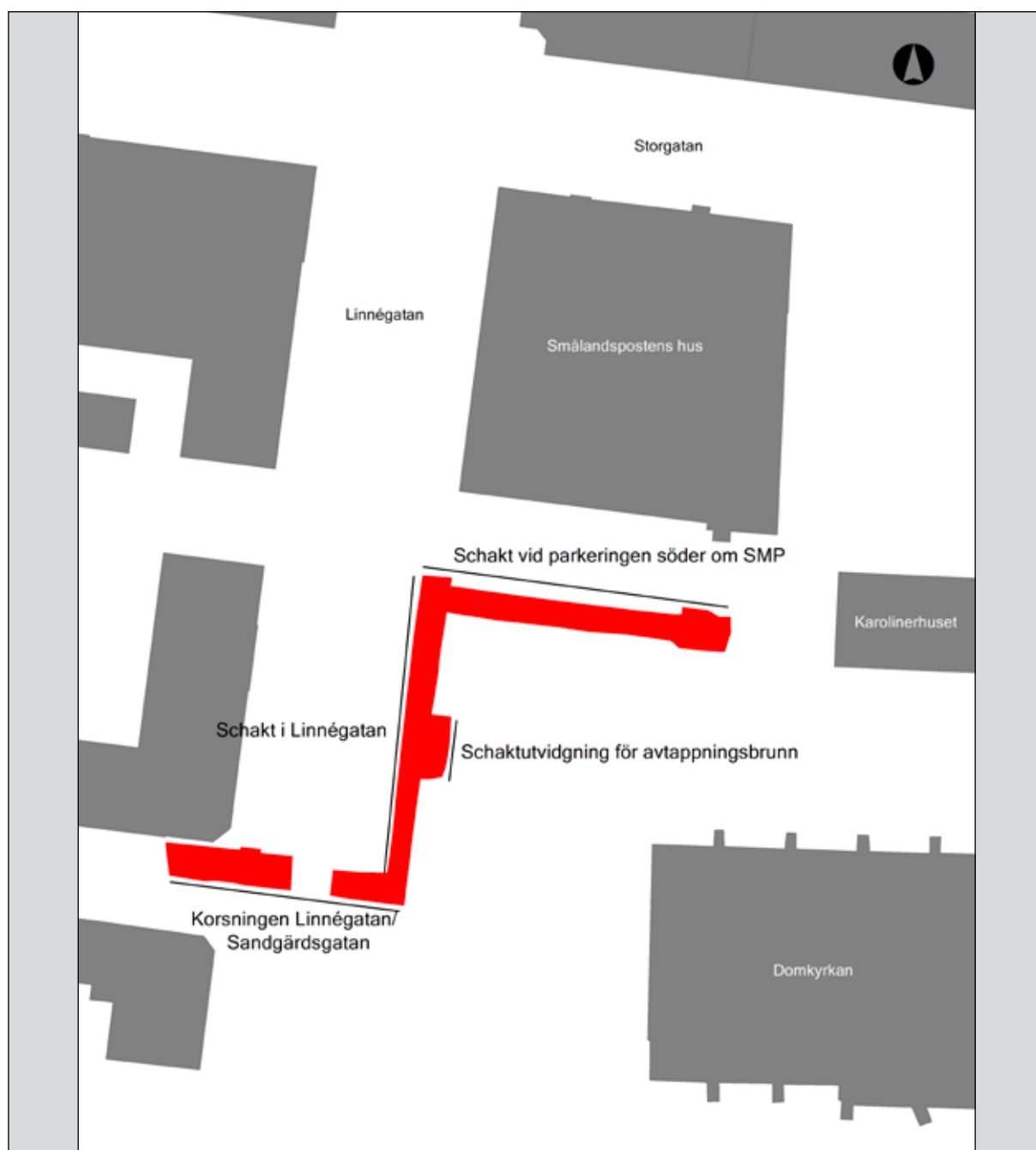
Schakten hade en längd av 110 löpmeter och en sammanlagd yta av 410 m². Schakten inom

Smålandspostens parkering och i Linnégatan hade en bredd av omkring 3 meter utom längst i öster där schaktet hade en bredd av 5 meter. I korsningen Linnégatan/Sandgärdsgatan hade schakten en bredd mellan 3,5 och 4,2 meter. Schaktutvidgningen för avtappningsbrunnen vid den östra sidan av Linnégatans hade en storlek av 2,6 x 6,8 meter.

Schaktdjupet varierade mellan 1,4 meter inom parkeringsytan, 1,6 meter i Linnégatan samt 1,2 meter i korsningen Linnégatan/Sandgärdsgatan. I ytan för schaktutvidgningen vid Linnégatans östra sida grävde man ned till ett djup av som mest 2,2 meter.

Schaktningsövervakningen utfördes enligt det arbetssätt som bedrivits vid tidigare schaktningar i staden under de senaste åren. Förutom att följa arbetet på platsen och utföra dokumentation har även äldre kartor studerats kontinuerligt och jämförts med påträffade lämningar. Val av analyser har också gjorts med bakgrund av tidigare utfört arbete i staden med syfte att få jämförbara resultat från olika delar av det gamla stadsområdet.

Eftersom grävningen berörde en äldre ledningsdragning så var det schaktväggarna som var av arkeologiskt intresse. Kontroll av dessa gjordes i takt med att nya sträckor schaktades upp. I de partier där äldre lager var bevarade i sektionerna rensades dessa fram och de flesta avsnitt profilritades. Vid schaktningen frilades partier där schaktväggarna innehöll en helt eller delvis bevarad lagerbild längs sammanlagt 31 meter av schakten. Av dessa handritades 21 meter av sektionerna och ytterligare 5 meter beskrevs och fotograferades. I rapporten återges

Figur 8. Plan över förundersökningsområdet med de beskrivna schaktdelarna markerade.

ett renritat urval av sektionsteckningarna som återspeglar lagerbilden i området. Jordprov för makrofossil och material för ^{14}C togs i de lägsta lagren i några av sektionerna. Detta för att kunna få fram jämförbar information om den gamla stadens olika delar. Sektioner och översikter fotograferades. Den del av kyrkogårdsmuren som påträffades inom Smålandspostens parkering fotograferades ur olika vinklar så att

man efter en bildbehandling fick fram en sammanhållen bild av stengrunden.

Inmätningar gjordes med totalstation. I slutfasen utfördes mätningarna med GPS eftersom utsatta punkter då försvunnit. GPS-inmätning gjordes med samma precision som totalstationsmätningen. All dokumentation har samlats i dokumentationssystemet Intrasis.

Figur 9. Grävningen gjorde i huvudsak i det gamla fjärrvärmeschaktet. I vissa partier frilades bevarade kulturlager i schaktväggen. På bilden ser man att fjärrvärmeschaktets grusfyllning rasat ut och att kulturlagren utanför schaktet framträder.

Resultat

Schakt inom Smålandspostens parkering

Inom parkeringsplatsen söder om Smålandspostens hus gick fjärrvärmeledningen i östvästlig riktning (fig. 10). Vid schaktningen höll man sig i huvudsak inom den äldre ledningsgrävningen. I den norra schaktväggen fanns enbart modern grusfyllning som hörde samman med den befintliga fjärrvärmeledningen. I den södra schaktväggen fanns däremot äldre lager och konstruktioner bevarade längs ungefär två tredjedelar av sträckan. Längst i öster grävdes en bredare yta, med en storlek av 5 x 6 meter. Detta gjordes med anledning av att fjärrvärmeledningen hade en bredare kammare. Här saknades bevarade äldre lager i både den norra och södra schaktväggen.

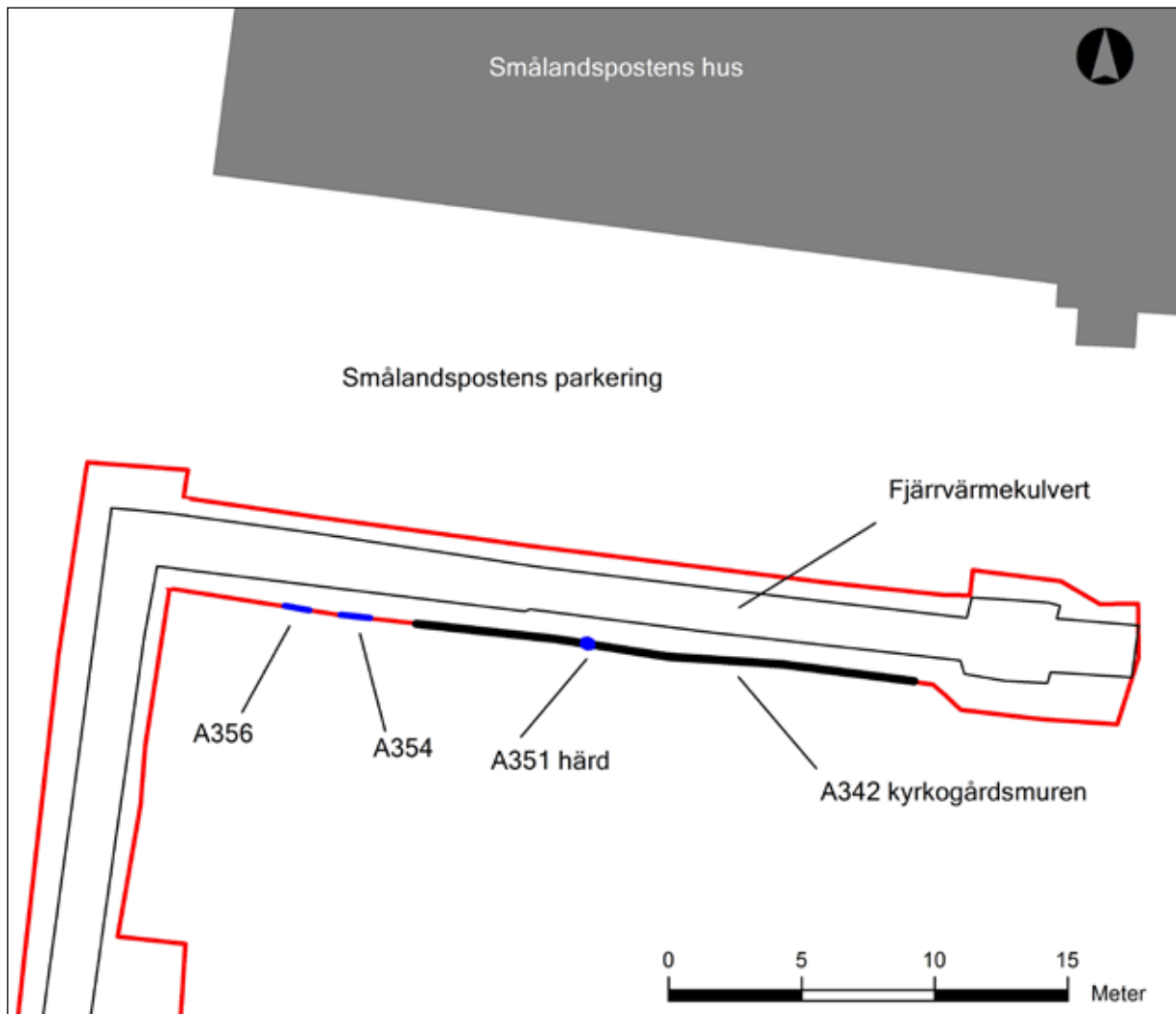
I den södra schaktväggen fanns delar av grunden till den gamla kyrkogårdsmuren bevarad (fig. 11). Denna mättes in som A342. Kyrkogårdsmuren hade gått parallellt med schaktet och grunden gick att följa längst en 19 meter lång sträcka. Det fanns dock vissa avbrott för störda partier. Redan vid tidigare schaktning hade man förmodligen grävt bort den yttre delen av muren och det som frilades i sektionen föreföll vara murens kärna. I väster upphörde muren i ett omrört parti. Man kunde därför inte lokalisera kyrkogårdsmurens nordvästra hörn som bör ha legat i anslutning till schaktet.

Grundmurens botten gick ned till ett djup av 1,4 meter under markytan vilket i stort sett

motsvarade schaktbotten. Man kunde urskilja en övre och en undre del i grundmuren där den undre delen bestod av tätt lagda kallmurade stenar med en storlek av 0,15 till 0,35 meter. Stenarna låg i en fyllning av grå till brunsvart sand och bitvis saknades även fyllning mellan stenarna. Vid övergången mot grundmurens övre del fanns även tegelflis samt bitar av kalkbruk. Den undre delen av grunden hade ett djup av 0,9 meter.

Den övre delen av murgrunden gav ett mer omrört intryck. Stenmaterialet var mindre till storleken och ofta skärvt. I fyllningen fanns tegel och kalkbruk samt spridda ben från kyrkogården. Den övre delen av muren var sämre bevarad och gick inte att följa längs hela mursträckningen. I fyllningen till denna del av muren hittades ett silvermynt daterat till år 1600. Murens övre del utgör förmodligen resterna efter den dagermur som revs när kyrkogårdsmuren togs bort. Det var därför inte förvånande att benmaterial från begravingar på andra sidan kyrkogårdsmuren uppträdde i fyllningen till murens raserade ovandel.

Grunden till kyrkogårdsmuren gick som sagt nästan ned till schaktets botten men i regel framträdde den underliggande opåverkade moränen på ett djup av 1,4 meter under markytan. Den underliggande marken bestod här av ljusgul, grusig sand. På ett ställe påträffades botten av en härd, A351, under grundmuren

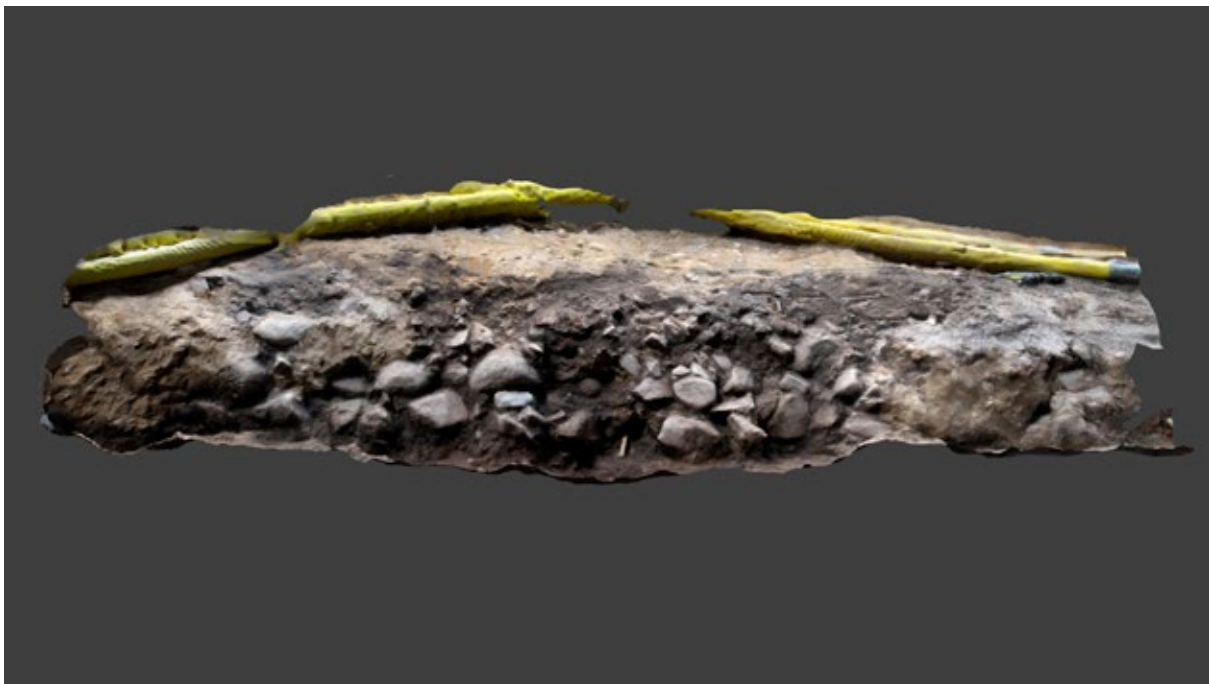
Figur 10. Plan över schaktet inom parkeringsplatsen söder om Smålandspostens hus med lager och konstruktioner markerade.

(fig. 12). Denna anläggning bör alltså ha varit äldre än muren. Härden hade en synlig storlek av 0,25 x 0,40 meter och ett djup av 0,1 meter. Fyllningen bestod av gråsvart silt med kol och sot samt skörbränd sten.

I den västra delen av schaktet, från den sista delen av kyrkogårdsmuren och fram till övergången mot Linnégatan, fanns i huvudsak grusiga, sentida fyllningar. I två partier av schaktväggen fanns dock bevarade mörka lager, A354 och A356. Dessa bestod av mörkgrå till mörkbrun, kraftigt humös sand med inslag av tegel. A354 gick att följa längst en ca 1 meter lång sträcka och A356 längs ett 1,3 meter långt parti. Lagren hade ett djup av 0,3 meter och

de uppträdde på ett djup av 0,6 meter under asfaltsytan. Båda lagren tolkades som äldre, omrörda raseringslager.

Schaktet inom Smålandspostens parkeringsplats dominerades alltså av lämningarna efter kyrkogårdsmuren. På de äldre kartorna kan man se att denna mur löpte västerut i jämnhöjd med Karolinerhusets södra sida för att sedan vinkla av mot söder. Resultatet från schaktningen stämmer alltså väl överens med de äldre kartorna. Vid den undersökning som gjordes 1995 inom, och även strax söder om, dagens parkeringsplats fann man också delar av kyrkogårdsmuren.

Figur 11. Foto av den frilagda sektionen med kyrkogårdsmuren sedd från norr. Fotot är en databearbetning som ger en överblick från det annars trånga och svåröverskådliga schaktet.

Figur 12. Härden A351 påträffades under grunden till kyrkogårdsmuren och hör samman med äldre verksamhet på platsen. Foto från norr.

Schakt i Linnégatans östra vägghalva

Schaktet i Linnégatans östra sida var det längsta schaktavsnittet (fig. 13). Ledningsschaktet följde den äldre fjärrvärmeledningen och i schaktväggarna fanns mestadels grusfyllning från den tidigare nedlagda ledningen. På några ställen längs schaktets västra sida tittade dock mörka lager fram som låg omedelbart utanför det tidigare grävda schaktet. Oftast framträdde dessa i sådana partier där den sentida grusfyllningen hade kalvat in. Vid fyra partier kunde man på detta sätt få en bild av de intilliggande kulturlagren. Förmodligen fanns motsvarande lagerbild längs schaktets hela längd. Beskrivning och fotografering gjordes av de olika partierna medan profilritning enbart gjordes av den nordligaste sektionen, C1211.

De kulturlager som man kunde se i olika partier av schaktets västra sida låg på ett djup av 0,65 till 0,85 meter under dagens vägnivå. Lagren bestod av brungrå, kraftigt humös sand och hade en tjocklek av mellan 0,9 och 0,5 meter. Lagren var djupast i norr och något grundare i söder. Oftast var lagren ljusare i den övre delen och mörkare i den undre. Under dessa mörka kulturlager fanns svagt humösa sandlager som förmodligen utgjorde en infiltrerad mellanzon mellan kulturlagren och den underliggande opåverkade, ljusa sanden.

Längst i norr, inom profilen C1211, fanns rester av en stengrund, A1213 (fig.14). Denna innehöll rikligt med sten med en storlek av mellan 0,05 och 0,3 meter samt tegelflis. Stengrunden kunde följas inom ett ca 3 meter långt avsnitt (som även fortsatte norr om profil C1211). Det föreföll som om stengrundens gräns åt söder markerades av en större sten som var satt med en rak sida åt söder. Söder om denna fanns enbart ett sporadiskt inslag av sten. Stengrunden A1213 låg på ett djup av mellan 1,0 och 1,4 meter. Förmodligen var den nedgrävd i det mörka kulturlagret även om någon nedgrävningsskant inte gick att urskilja.

Ovanför stengrunden A1213 fanns ett lager med ljus, något grusig, delvis bränd lera med inslag av tegelflis samt rikligt med träkol. Detta lager fortsatte även söder om stengrunden och låg

då över det mörka kulturlagret. Utanför stengrunden var dock inslaget av träkol lägre. Även förekomsten av lera var mer begränsad och den lera som uppträdde var inte bränd. Förmodligen utgjorde detta ett raseringslager med anknytning till det hus som A1213 utgjort grund åt.

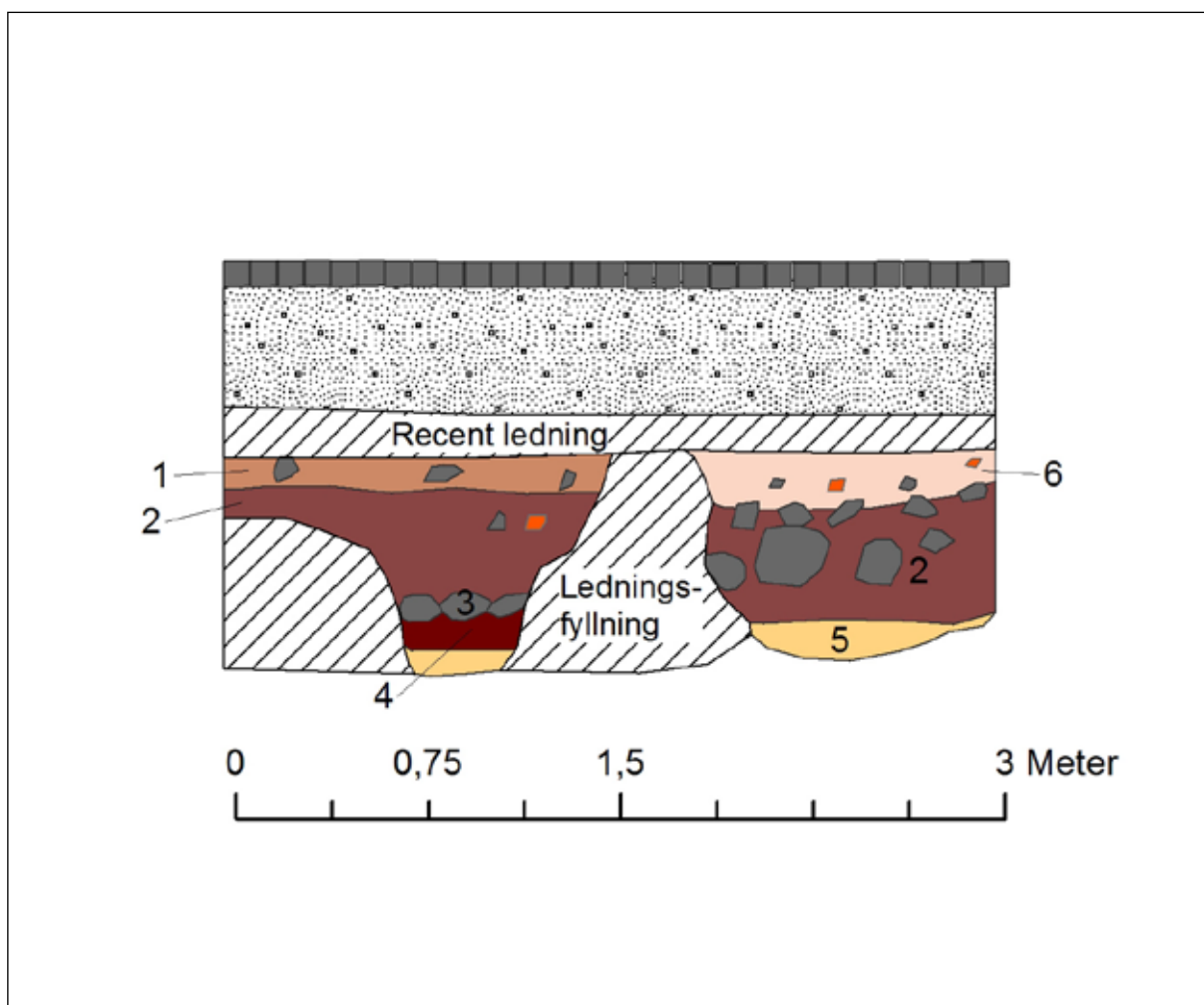
I samma profil, C1211, kunde man även notera att det söder om A1213 fanns en stenläggning med 0,1 till 0,3 meter stora stenar. Denna stenläggning låg på ett djup av 1,4 meter under markytan. Stenarna var lagda i ett skift och stenläggningen hade ett djup av 0,05 meter. Stenläggning låg alltså på en stratigrafiskt lägre nivå än husgrunden A1213. Under stenarna vidtog åter mörkt kulturlager.

Även i avsnittet C1209 fanns rester efter en stenläggning med tunna och flata, 0,2 meter breda stenar. Dessa låg dock i ytan av kulturlagret och bör ha utgjort en förhållandevis sen stenläggning. I den övre delen av avsnittet C1318 fanns vad som föreföll vara ett raseringslager med mycket tegelkross, stora träkolsbitar och bränd lera. Under detta fanns ett mörkt kulturlager som även innehöll en nivå med ett flertal stenar med storleken 0,3 meter i diameter.

Eftersom enbart mindre delar av kulturlagerbilden väster om schaktet var synlig så kunde man inte få någon detaljerad bild av lager och konstruktioner. Generellt kan man dock säga att lagerbilden dominerades av homogena mörka kulturlager som förmodligen är utkastlager (fig. 15). Som tidigare nämnts har Guldsmedsbäcken tidigare runnit där Linnégatan löper idag och de lager som framträdde har legat i sluttningen ned mot denna bäck. Av de äldre kartorna framgår att bäckfåran i det aktuella området varit något förskjutet åt öster i jämnhöjd med det som idag är Smålandspostens hus för att sedan gå över mot den västra sidan i jämnhöjd med Domkyrkan. De lager som framträdde i schaktets norra del bör därför ha legat närmare bäcken än de som fanns i den södra delen, Detta skulle kunna förklara att lagerdjupet är större i den norra delen av schaktet än i den södra.

Figur 13. Plan över schaktet i Linnégatan och schaktutvidgningen vid Linnégatans östra sida med lager, konstruktioner och dokumenterade sektioner markerade.

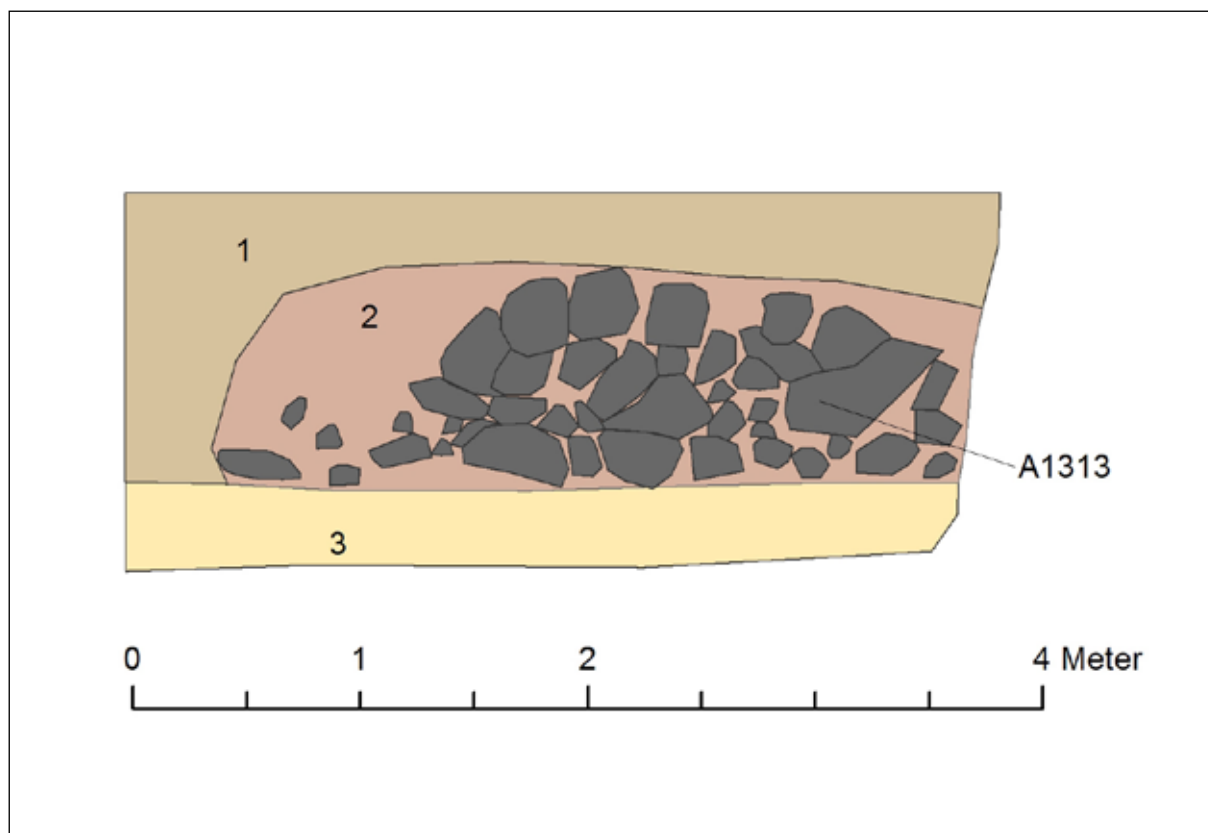
Figur 14. Sektion CI211 i den västra sidan av schaktet i Linnégatan. . 1) brun, grusig lera med inslag av tegelkross och träkol. I den norra (högra) delen mer rikligt med träkol och även bränd lera, raseringslager. 2) mörkbrunt, homogent, kraftigt humöst grusigt, sandigt lager med inslag av tegelflis och träkol. I den östra delen även sten från den nedgrävda husgrunden A1213. 3) stenläggning. 4) mörkbrunt, homogent, kraftigt humöst sandigt lager. 5) ljus, svagt humös sand troligen övergångslager mot opåverkad bottensand.

Förmodligen har passagen i anslutning till Guldsmedbäcken varit sank och på de äldre kartorna finns en bro markerad i jämnhöjd med domkyrkoporten. De stenläggningar som framträdde på olika nivåer i schaktväggen har förmodligen lagts ut för att göra ett det låglänta området mer lättframkomlig eller kanske för att fungera som enkla brofästen. Stengrunden A1231 var den enda byggnadslämning som påträffades i schaktet. Platsen för stengrun-

den sammanfaller med det bostadshus beläget inom Klockargårdens tomt som är markerat på 1783 års karta. Klockargården och Kaplansgården låg båda på små tomter belägna mellan kyrkogårdsmuren och Guldsmedbäcken. Området bör ha varit sankt och förmodligen har dessa tomter tillkommit senare än de som låg norr om Domkyrkan. Klockargården och Kaplansgården flyttades i samband med att man antog den nya stadsplanen 1844.

Figur 15. Kulturlager i den västra sidan av schaktet i Linnégatan vid CI211. Foto från sydöst.

Figur 16. Sektion i den östra schaktväggen vid utvidgningen för avtappningsbrunn. 1) ljusbrun, måttligt humös grusig sand med inslag av småsten och tegelflis, fyllning nedgrävning. 2) stengrund A1313, delvis utrasad. 3) ljus, grusig sand, opåverkad.

Figur 17. Husgrunden A1313 från väster.

Schaktutvidgning för avtappningsbrunn vid Linnégatans östra sida

Vid den östra sidan av schaktet i Linnégatan gjordes en schaktutvidgning för en avtappningsbrunn (se figur 8). Utvidgningen hade en storlek av 2,6 x 6,8 meter och grävdes ned till ett djup av som mest 2,2 meter. Det fanns en motsvarande anläggning sedan tidigare men man breddade nu ytorna omkring denna vilket gjorde att även tidigare inte grävda lager berördes. Schaktsidorna åt öster och norr var orörda medan den mot söder enbart innehöll en sentida grusfyllning (fig.16).

I de bevarade schaktväggarna dominerades lagerbilden av en större nedgrävning. Fyllningen i denna bestod av homogen ljusbrun, måttligt humös, grusig sand. Det fanns även inslag av tegelflis och småsten men det förekom inte några kyrkogårdsben. Nedgrävningen gick ned till ett djup av 1,1 till 1,4 meter under markytan. Under nedgrävningen fanns orörd grusig sand med småsten. I den norra schaktväggen, C1355, fanns ett äldre kulturlager bevarat mellan fyllningen och den underliggande opåverkade moränen. Detta lager fanns i sektionens västra del på ett djup av mellan 1,0 och 1,4

meter under markytan. Kulturlagret bestod av mörkbrun, kraftigt humös sand med inslag av småsten och var bevarat inom ett ca 1,0 meter långt parti. Lagret var kraftigast i väster och tunnare i öster där grävts bort i samband med att man gjorde den större nedgrävningen.

Sektionen mot öster upptogs till stor del den nämnda större nedgrävningen dock utan att det fanns något underliggande kulturlager i botten. I sektionens södra del, C1310, fanns delar av en ca 1 meter djup stengrund, A1313 (fig.17). Denna föreföll vara anlagd i själva nedgrävningen. Stengrunden bestod av blandat stenmaterial med 0,1 till 0,4 meter stora stenar. Här fanns flata stenflisor samt även runda större stenar samt ett mindre inslag av tegelkross och småsten. Mellan stenarna fanns antingen en sandig, kraftigt humös, matjordsaktig fyllning eller enbart luft. Stengrunden hade en synlig bredd av drygt 3 meter och dess botten låg på en nivå av 1,3 meter under markytan. Stengrunden bör ursprungligen ha fortsatt söderut utanför schaktet. Stenpackningen var mest välbevarad i den mittersta delen medan stenma-

teriale, särskilt i den norra delen, verkade ha fallit ut. Detta gav intryck av att stengrunden inte fortsatte österut utan att man var i kanten av en konstruktion som ursprungligen sträckt sig västerut.

Stenarna i A1313 var inte lagda i några tydliga skift men man fick ändå intrycket av att det rörde sig en anlagd stenkonstruktion snarare än en lös stenfyllning. Det fanns inte spår av någon dagemur i stengrundens övre del. Den västra delen av kyrkogårdsmuren har tidigare legat i närheten av det aktuella partiet. Det verkade dock mindre troligt att stengrunden skulle höra samman med denna mur. Om man jämför med det parti av kyrkogårdsmuren som frilades inom Smålandspostens parkering så gav stenfyllning och uppbyggnad där ett anorlunda intryck. Stengrunden A1313 var djupare, hade grövre stenmaterial som dock inte var lika tätt packat. Även det faktum att stengrunden inte verkade fortsätta österut antyder att det rör sig om grunden till en byggnad som stått väster om kyrkogårdsmuren, förmodligen inom Klockargårdens tomt.

Schakten i korsningen Sandgärdsgatan/ Linnégatan

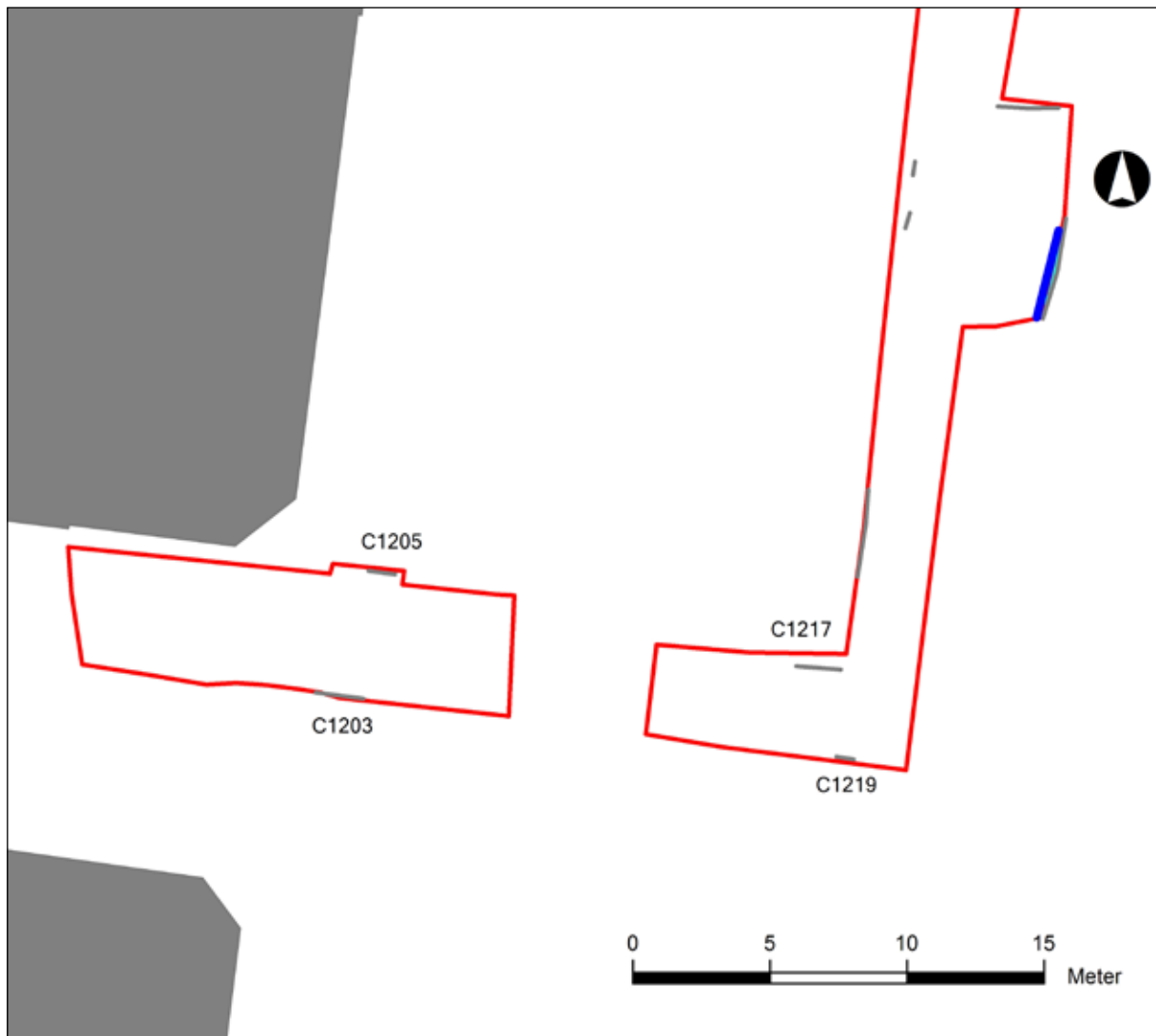
I korsningen mellan Linnégatan och Sandgärdsgatan grävdes två breda, separata schakt (fig. 18). Det ena av dessa schakt, det östra som låg närmast Domkyrkan, var förenat med det långa schaktet i Linnégatan och sträckte sig från vägens östra sida och fram till mitten av esplanaden. Det västra schaktet omfattade den västra vägshalvan men sträckte sig även en bit upp längs Sandgärdsgatan.

I det schakt som låg närmast Domkyrkan fanns två mindre avsnitt med kulturlager som delvis exponerades där den moderna fyllningen i schaktväggen rasat ut. I övrigt förekom enbart sentida fyllningar. I den södra sidan fanns en knappt 1 meter bred sektion, C1219 (fig. 20). Under sentida grusfyllningar fanns här en stenläggning i ett skift med 0,1 till 0,3 meter stora stenar. Ovanpå stenläggningen fanns ett

tunt, 0,05 meter djupt, kulturlager med mörkbrun, kraftigt humös silt. Stenläggningen låg på ett djup av 0,8 meter under dagens gatunivå. Fyllningen i fjärrvärmeschaktet skymde lagerbilden under stenläggningen och det är oklart hur underliggande lager såg ut.

Även i den norra sidan av samma schakt fanns ett drygt 1 meter långt parti med delvis bevarade äldre lager, C1217 (fig. 19). Under sentida grusfyllningar fanns här, på ett djup av 0,7 meter, en delvis bevarad stenläggning med 0,1-0,15 meter stora stenar lagda i ett skift. Ovanpå stenarna fanns ett ca 0,2 meter djupt kulturlager med mörkbrun, något flammig, måttligt humös silt med inslag av tegelfragment. I toppen av detta lager fanns en svart, sotig horisont med inslag av tegel. En makrofossilanalys visade att lagret innehöll en blandning av hushållsavfall och raseringsmassor och att det förts på som en utfyllnad. I lagrets övre del fanns en lins med träkol. Den sentida schaktfyllningen täckte den undre delen av schaktväggen och man kunde därför inte avgöra vad som fanns under stenläggningen. I sektionens ena sida syntes dock ett något djupare parti med kulturlager som föreföll utgöra en infiltrerad övergång mot underliggande opåverkad sand.

I det schakt som låg närmast Sandgärdsgatan fanns två mindre ytor med bevarade äldre lager. I de omrörda massorna längs schaktets norra sida fanns dock en del sten som såg ut att vara äldre byggnadssten i sekundära lägen. I den norra schaktväggen fanns en bevarad lagerföljd inom en 1,4 meter lång sektion, C1205 (fig. 22). Överst fanns sentida lager och ledningsdragningsar ned till ett djup av 0,7 meter. Därunder fanns ett brunt, måttligt humöst kulturlager av grusig sand. Lagret hade fläckvisa inslag av påförd ljusare grusfyllning och verkade även vara omrört. Under detta lager fanns ett liknande kulturlager som dock var mer homogent, mörkare och hade kraftigt humöst inslag. Dessa båda lager hade en sammanlagd tjocklek av 0,2 meter. Under dessa fanns i sin tur en tunn men distinkt nivå som

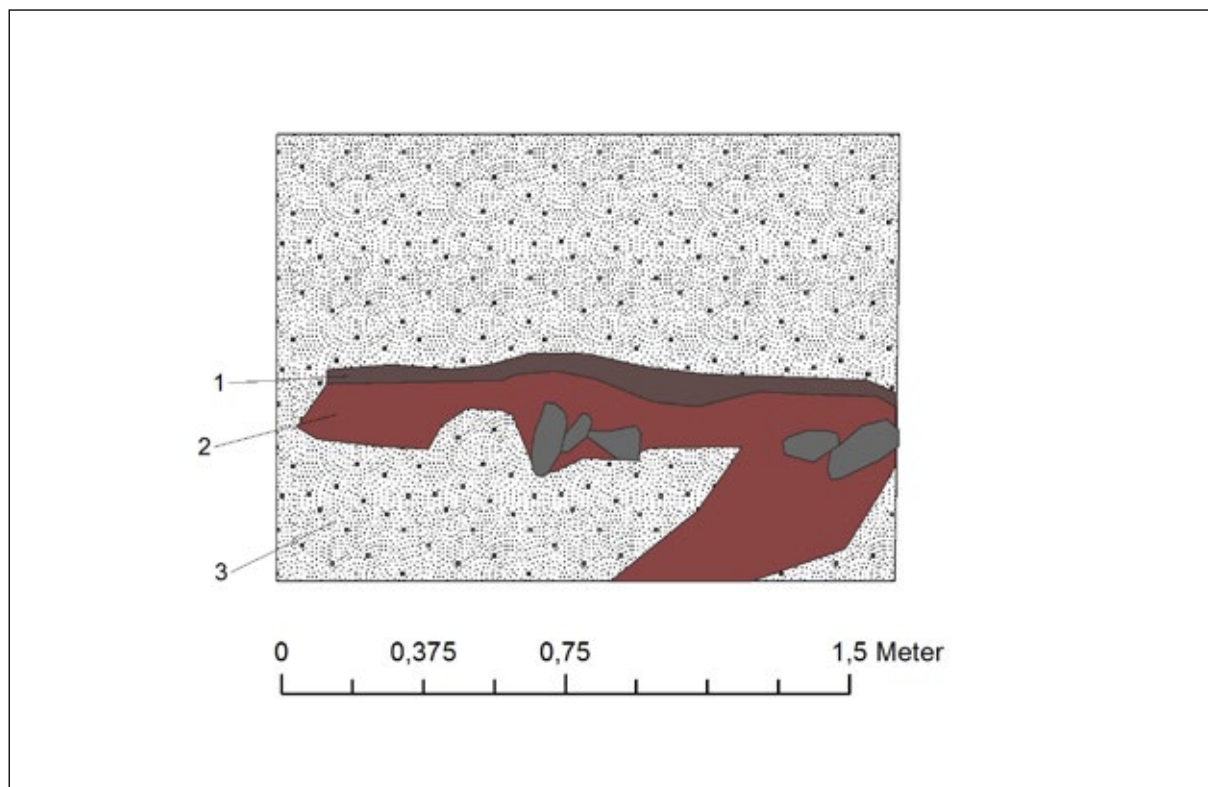

Figur 18. Plan över schaktet i korsningen mellan Linnégatan och Sandgårdsgatan dokumenterade sektioner markerade.

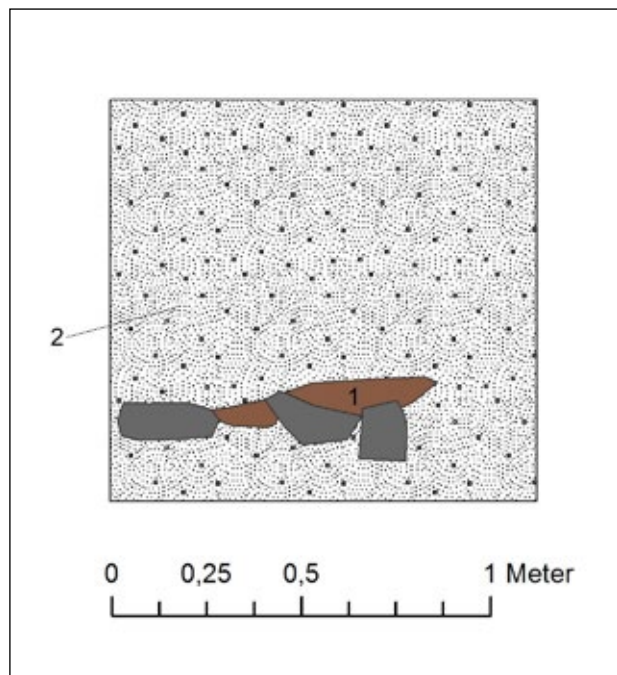
bestod av ljus lera med inslag av grusig sand utan humösa inslag. Detta lager hade en tjocklek av 0,05 meter. Förmodligen utgjorde detta ett golv- eller byggnadslager. Under denna nivå fanns lager av en delvis annan karaktär. Här fanns ett mörkbrunt, kraftigt humöst sandigt/siltigt kulturlager. I den övre delen, som var något ljusare, fanns ett tydligt inslag av gödsel men även småsten och tegelflis. Den undre delen var mörkare och mer kompakt. Förutom visst inslag av gödsel verkade lagret här innehålla förmultnat trä. Dessa båda kulturlager hade tillsammans ett djup av 0,4 meter. Un-

derst fanns ett lager med ljust brun, svagt humös sandig silt utan inslag av sten eller tegelflis som gick att följa ned till schaktets botten på en nivå av 1,5 meter under gatans yta. Förmodligen utgjorde det understa lagret en övergång till en orörd bottennivå. Lagerbilden gav ett intryck av att de övre nivåerna, till och med lerlagret, snarast hörde samman med bebyggelse medan de undre nivåerna var utkast- eller utfyllnadslager.

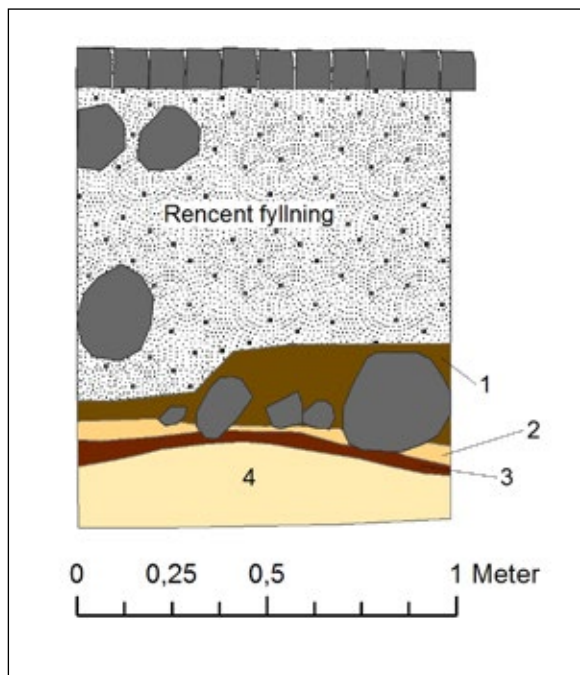
Även i den södra sidan av schaktet närmast Sandgårdsgatan fanns ett 1 meter långt parti där delar av en äldre lagernivå, C1203, var

Figur 19. Sektion CI217 i den nordöstra sidan av korsningen mellan Linnégatan och Sandgärdsgatan. 1) lins av träkol samt inslag av tegelflis. 2) brun, kraftigt humös siltig sand med inslag av tegelflis. Lagret ligger ovanpå en stenläggning. 3) Modern fyllning i fjärrvärmeschaktet täckte ytan såväl ovanför som under det frilagda partiet.

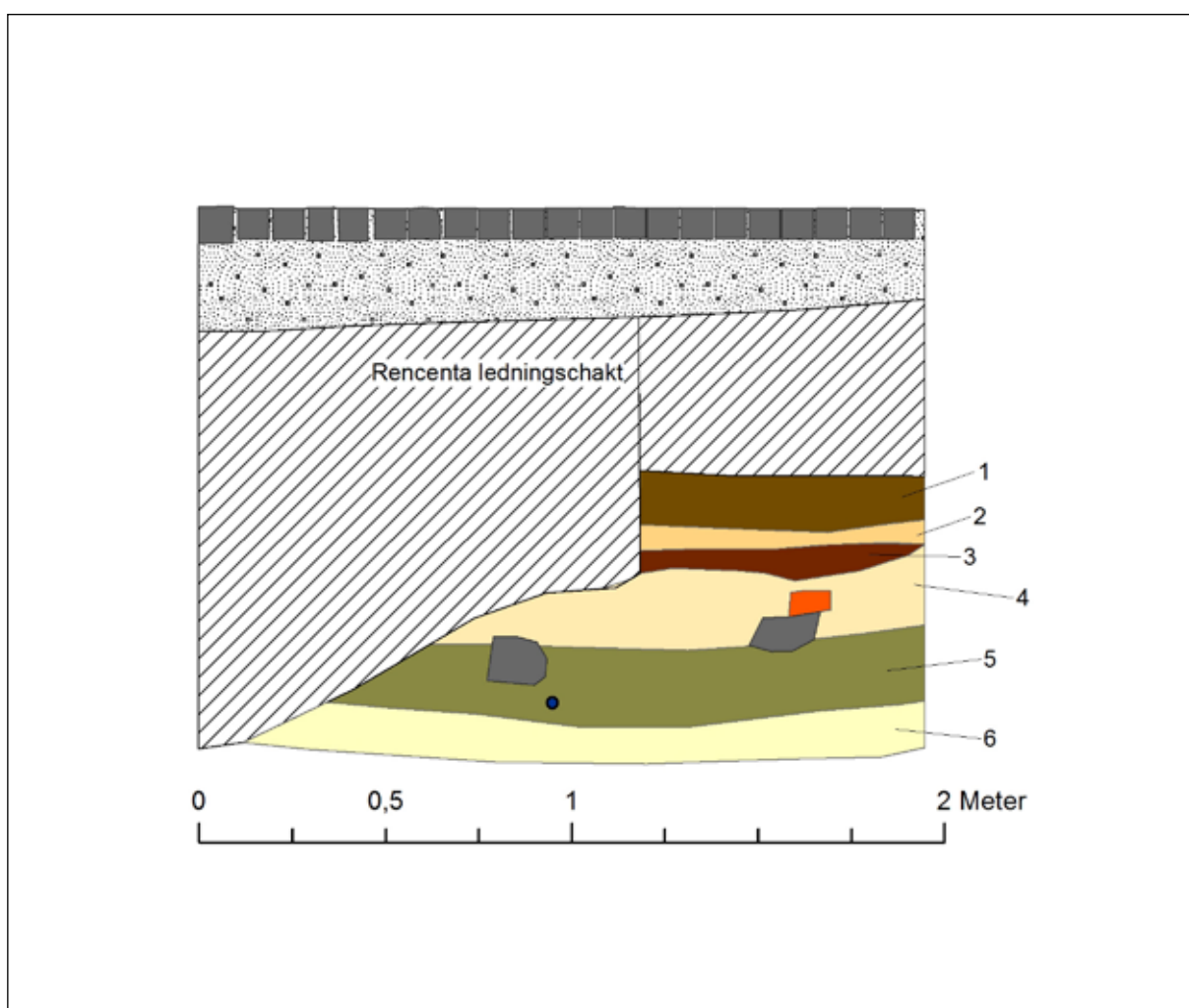
Figur 20. Sektion CI219 i den sydöstra delen av korsningen mellan Linnégatan och Sandgärdsgatan. 1) Brun, måttligt humös silt utan inslag av tegel. Lagret ligger ovanpå en stenläggning. 2) Modern fyllning i fjärrvärmeschaktet täckte ytan såväl ovanför som under det frilagda partiet.

Figur 21. Sektion CI203 i den sydvästra delen av korsningen mellan Linnégatan och Sandgärdsgatan. 1) brungrått, kraftigt humöst grusigt sandlager med rikligt inslag av sten och tegelflis. 2) brunt, svagt humöst sandigt gruslager. 3) mörkbrun, kraftigt humös grusig sand med sot, kol och tegelflis. 4) Ljus, sandig grusig morän med infiltration i övre delen.

bevarad (fig. 21). Under sentida ledningar och grusfyllningar fanns ett brungrått, kraftigt humöst kulturlager som bestod av grusig sand med stort inslag av sten och tegelflis. Stenarna hade en storlek av 0,1 till 0,3 meter och lagret i sig hade en tjocklek av 0,3 meter. Detta översta lager fanns på en nivå av 0,8 meter under dagens markyta. Under detta fanns en tunn nivå som bestod av ett svagt humöst, sandigt grusigt lager som bör ha utgjort en uppgrusad yta. Under detta fanns ett mörkbrunt, kraftigt humöst kulturlager som bestod av grusig sand

med inslag sot, kol och tegelflis. Lagret föreföll utgöra en äldre markyta. En makrofossilanalys visade att lagret innehöll rikligt med träflis och näver. Förmodligen är detta ett konstruktionslager med anknytning till den första utbyggnaden i området. Ett fragment av näver kunde ^{14}C -dateras till perioden 1310-1430. De båda understa lagren hade en sammanlagd tjocklek av knappt en decimeter. På ett djup av 1,0 meter under gatunivån, fanns opåverkad sandig, grusig morän utan något mellanliggande infiltrationslager.

Figur 22. Sektion C1205 i den nordvästra delen av korsningen mellan Linnégatan och Sandgärdsgatan. 1) brunt, måttligt humöst lager med grusig sand, fläckvis med ljusare grusfyllning. 2) mörkbrun, homogen, kraftigt humös grusig sand. 3) ljus lera med inslag av grusig sand, ej humöst. Golv- eller byggnadslager. 4) brunt, kraftigt humöst sandigt/siltigt lager med kraftigt inslag av gödsel. Innehåller sten och tegelflis. 5) mörkt brungrått kraftigt humöst sandigt/siltigt lager med visst inslag av gödsel samt småsten. Mörkare och mer kompakt än ovanliggande lager. 6) ljus brun, svagt humös sand/silt. Troligen övergång till orörd bottensand.

Fynd

Vid förundersökningen påträffades ett silvermynt (F5001) i den övre, raserade delen av kyrkogårdsmuren A342 (fig. 23). Myntet var i valören 1/2 öre och präglat år 1600. Det vägde 1,5 g, hade en diameter av 21 mm samt en tjocklek av 0,5 mm. På myntets ena sida fanns riksvapnet med tre kronor. På den andra sidan fanns Jahve-namnet skrivet med hebreiska bokstäver. Det hebreiska gudsnamnet används under protestantismen som en ikonisk bild. Myntet är präglat under den tid då Karl IX var riksföreståndare. Som regent strävade han efter att stärka landets protestantiska inriktning där även studiet av Bibeln på originalspråk betonades. Karl IX lät därför tillsätta en professur i hebreiska vid Uppsala universitet. Även myntet från kyrkogårdsmuren speglar kungens religionspolitiska inriktning.

Figur 23. Silvermynt 1/2 öre präglat år 1600 (F5001). På myntets ena sida är tre kronor och årtalet 1600 på den andra sidan är Jahve-namnet. Myntet påträffades vid den övre delen av kyrkogårdsmuren.

Analys

Makrofossilanalys gjordes på två jordprov tagna ur bevarade lager i anslutning till korsningen Sandgärdsgatan/ Linnégatan. Jordproverna analyserades av Jens Heimdahl vid Statens Historiska Museer Arkeologerna (se bilaga 1). Makrofossilanalys samt även ¹⁴C-datering gjordes som ett led i en generell provtagning av äldsta bevarade lager som gjorts vid undersökningar inom stadsområdet i Växjö under senare år. Syfte att få en bättre bild av stadens äldsta skeden, och även förhistorisk bosättning på platsen före stadens tid.

Det ena analyserade jordprovet, PM5004 togs i profil C1203 som visade en del av lagerbilden omedelbart väster om Guldsmedsbäcken. Det analyserade provet var från den äldsta markytan och innehöll rikligt med träflis och näver. Förmodligen utgjorde det ett konstruktionslager som tillkommit i samband med tidig byggnation på platsen. Provet innehöll rikligt med frön från näringskrävande ogräs men även en del ängsväxter och fröer som hör samman med avfall, bland annat pors från ölbrygging. Det andra analyserade provet, PM5005, togs

i profil C1217 ur ett lager som fanns ovanpå en stenläggning som funnits på den västra sidan av bäcken. Materialet i provet var kraftigt nedbrutet och innehöll enbart ett mindre antal hårdskaliga fröer samt hårdare organiskt material från köksavfall som brända djurben, fiskben och fiskfjäll. Ett stort inslag av grus och tegelkross visade att lagret utgjorde ett utfyllnadslager med inslag av avfall.

Ur jordprovet PM5004 valdes björknäver ut som det bäst lämpade materialet för ¹⁴C-analys (bilaga 2). Analysen gav en datering till 1310- 1430 (angivet i två sigma). Det finns alltid en osäkerhet vad gäller källvärdet för ¹⁴C-dateringar i öppna kontexter som kulturlager eftersom omdeponeringar kan ha ägt rum. I detta fall då det daterade materialet, näver för taktäckning, kom från ett byggnationslager finns det något bättre förutsättningar för att ¹⁴C-dateringen ska spegla lagrets tillkomsttid. Det primära syftet med dateringen var dock att bidra till den allmänna bilden av stadens tidiga utveckling. Analysen utfördes av Ångströmlaboratoriet vid Uppsala universitet.

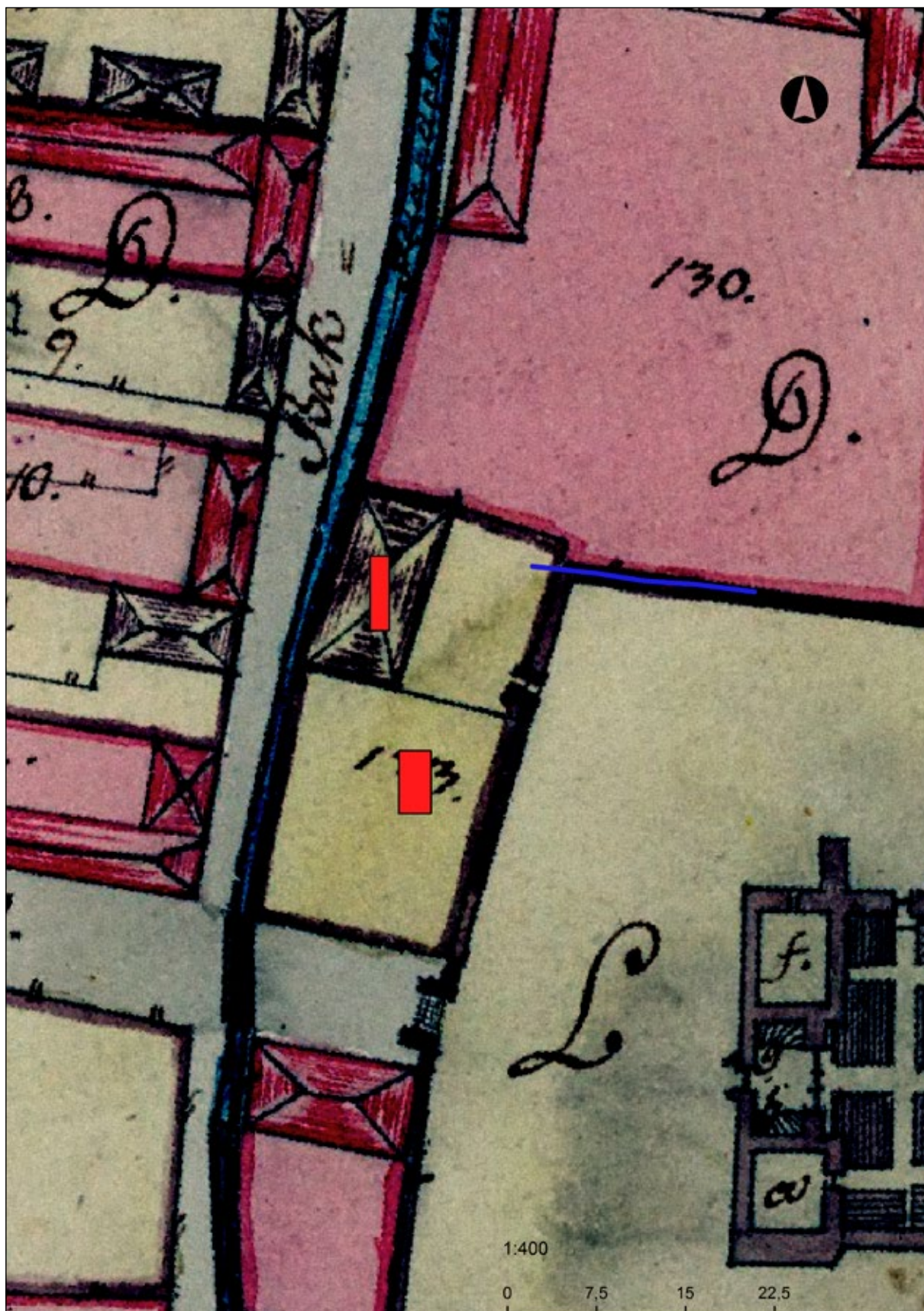
Tolkning och åtgärdsförslag

De lämningar som framträdde vid förundersökningen speglar på många sätt områdets karaktär som präglas av anknytningen till Domkyrkan och närheten till det avdelande vattendraget Guldsmedsbäcken. Området för Domkyrkan och för den omgivande kyrkogården avgränsades av en stenmur som återges redan på den äldsta stadskartan från 1658. Muren har förmodligen anlagts redan under medeltid och den var i bruk fram till slutet av 1800-talet (Forsberg 1975:11). Vid förundersökningen påträffades ett förhållandevis långt parti av denna kyrkogårdsmur i det schakt som togs upp inom parkeringsplatsen söder om Smålandspostens hus (fig. 24). Det framtagna murpartiets sträckning stämmer väl med resultatet från den förundersökning som gjordes i området 1995 (Hansson 1995). Man grävde då ett schakt inför anläggandet av den nya mur som idag avgränsar parkeringsplatsen och parken runt Domkyrkan och fann delar av murens norra sida samt den vinkelställda fortsättningen av murens västra del. Tidigare har ytterligare två kortare avsnitt av murens norra del undersökts väster och öster om Karolinerhuset (Jönsson 2005a, Alering & Åstrand 2012:68). Även mindre delar av murens östra sida har påträffats i samband med schaktningsarbeten (Dutra Leivas 2015, Jönsson 2005b). Både den aktuella och de tidigare undersökningarna visar att kyrkogårdsmurens sträckning stämmer väl överens med den som anges på de äldre kartorna. Vid undersökningarna har man även kunnat konstatera att begravningsområ-

det börjat direkt innanför kyrkogårdsmuren man att några begravingar inte påträffats utanför muren. Detta antyder att kyrkogårdens begränsning varit konstant under lång tid. Hur gammal muren och dess sträckning kan vara är oklart. Kyrkogårdsmuren kan ha tillkommit redan under den äldsta stenkyrkans tid på 1100-talet. Vid undersökningarna inför byggandet av Domkyrkocentrum kunde man konstatera att bebyggelsen norr om Domkyrkan försköts norrut vid början av 1300-talet (Alering m fl. 2015:127). Möjligen skulle detta kunna höra samman med en utökning eller en tydligare avgränsning av kyrkogården vid denna tid. I den övre delen av grunden påträffades ett myntpräglat år 1600. Denna del av grundmuren var dock raserad och omörd och det är oklart vad fynden kan innebära ur dateringssynpunkt. Möjligen kan en omläggning av stenmuren ha gjorts vid denna tid.

Under kyrkogårdsmuren påträffades en härd som alltså bör vara äldre än kyrkogårdsmuren. Denna anläggning har inte daterats. Dateringar från tidigare undersökningar har dock visat att man använt området under såväl senmesolitisk som neolitisk tid och även under järnålder (Hansson 1995, Nylén 2000). Härden hör förmodligen samman med aktiviteter under någon av dessa perioder.

De byggnadslämningar som påträffades i Linnégatan och i schaktutvidgningen intill samma gata bör ha legat inom Klockargårdens gamla tomt (fig. 24). Denna var en av två mindre tomter belägna mellan kyrkogården

Figur 24. Stadskartan från 1783 med den undersökta delen av kyrkogårdsmuren (blå) samt de två påträffade husgrunderna (röda) markerade.

och Guldsmedsbäcken. Båda tomterna ägdes av kyrkan. Deras begränsade yta och något inklämda läge antyder att de kan ha tillkommit senare än de större kyrkoägda tomter som låg norr om kyrkogården. Marken finns dock angiven som tomtmark på den äldsta kartan från 1658. Den stengrund som påträffades i schaktets norra del var anlagd i kulturlagrets övre del och det fanns även ett raseringslager som förmodligen hör samman med huset. Läget för huslämningen sammanfaller med läget för det enda hus, förmodligen klockarbostaden, som finns markerat inom tomten på 1783 års karta. Motsvarande hus fanns dock inte kvar vid tiden för tomtregleringskartan 1838. Den del av en husgrund som påträffades i utvidgningsschaktet var förhållandevis djupt grävd och kan eventuellt ha haft en halvkällare. Huslämningen motsvarar inte något av de hus som anges på 1783 eller 1838 års kartor och dess ålder är oklar.

I de partier av Linnégatan där man nådde utanför det tidigare grävda schaktet kunde man konstatera att det fanns bevarade kulturlager längs stora delar av schaktets västra sida. Kulturlagren hade en tjocklek av mellan 0,5 och 0,9 meter och hade i regel karaktär av utkastlager eller utfyllnadslager. Lagren fanns i slutningen ned mot Guldsmedsbäcken och detta område bör åtminstone under ett tidigt skede ha varit förhållandevis låglänt och sankt. I flera avsnitt fanns påförd sten eller stenläggningar vilket tyder på att man försökt att göra området mer lättåtkomligt. Även i korsningen mellan Linnégatan och Sandgårdsgatan fanns en liknande lagerbild men här fanns enbart ett fåtal orörda lagerföljder bevarade.

Det jordprov som togs från en äldre markyta som legat på den västra sidan av Guldsmedsbäcken innehöll rikligt med träavfall. Lagret bör ha tillkommit i samband med att området bebyggt med träbebyggelse. En ¹⁴C-datering av näver ger en indikation på att denna bebyggelse tillkommit under 1300- eller tidigt 1400-tal.

Förundersökningen visade att det fortfarande finns bevarande kulturlager och anläggningar åtminstone i delar av Linnégatan. I den västra schaktsidan kunde sådana lager konstateras i de partier där man nådde utanför fyllningen till det befintliga fjärrvärmeschaktet. Vid tidigare undersökningar i den norra delen av gatan har man kunnat konstatera såväl skadade som oskadade partier (Hansson 2012, Åstrand 2015). Även inom parkeringsplatsen söder om Smålandspostens hus och i korsningen mellan Linnégatan och Sandgårdsgatan fanns bevarade partier med kulturlager och konstruktioner. Det är därför viktigt att man även fortsättningsvis arkeologiskt följer grävarbeten i dessa områden. Några ytterligare arkeologiska insatser föreslås dock inte i samband med det aktuella projektet.

Den aktuella förundersökningen berörde tidigare grävda schakt för fjärrvärme och enbart mindre partier av äldre lager grävdes bort. Eftersom någon antikvarisk övervakning inte gjordes när fjärrvärmesystemet grävdes ned kan man dock konstatera att det finns ny kunskap att hämta genom att studera lagerbilderna i schaktsidorna till de äldre schakten. Det är därför viktigt att följa även sådana ledningsgrävningar som berör utbyte av äldre ledningar om dessa inte tidigare har schaktningsövervakats.

Referenser

- Alering, Åsa, Balic, Ivan, Billström, Linda, Brorsson, Torbjörn, Dutras Leivas, Ivonne, Heimdahl, Jens, Magnell, Ola, Ring, Cecilia, & Romedahl, Helen. 2015. *Växjö 10:14 och Domkyrkan 1. Arkeologisk undersökning 2013*. Statens Historiska museer, Arkeologiska uppdragsverksamheten. Rapport 2015:34
- Dutra Leivas, Ivonne. 2015. Mellan Domkyrkan och Karolinerhuset. I: *Två rapporter från Växjö stad 2014*. Kalmar läns museum. Arkeologisk rapport 2015:3.
- Forsberg, Jan. *Linnéparken: en historisk återblick*, Växjö kommuns byggnadskontor, Växjö, 1975
- Gustafsson, Evald. & Ullén, Marian. 1970. *Växjö domkyrka, Växjö, Småland*. Band IV:1, volym 136 av Sveriges kyrkor. Stockholm.
- Hansson, Martin. 1995. *Arkeologisk förundersökning. Parkeringsplats vid Domkyrkan i Växjö. RAÄ 170*. Smålands museum rapport.
- Hansson, Martin. 1997. Om biskopens stad och medeltidens landsbygd. I: Hansson, M (red.) *Gårdar, åkrar och biskopens stad. 3000 år i Kronobergs län*. Växjö.
- Hansson, Martin. 2012. *Fjärrkyla i Växjö 2011. Arkeologisk förundersökning i samband med grävningarna för fjärrkyla och VA. RAÄ 170 Växjö stad*. Smålands museum rapport 2012:10.
- Jönsson, Åsa 2005a. *Arkeologisk schaktningsövervakning. Vattenledning norr om Växjö domkyrka. Växjö socken och stad. Kronobergs län. Småland*. Smålands museum rapport 2005:28
- Jönsson, Åsa. 2005b. *Arkeologisk schaktningsövervakning. Linnéparken. Växjö socken och stad. Kronobergs län, Småland*. Smålands museums rapport 2005:25.
- Jönsson, Åsa & Åhman, Eva. 2002. *Antikvarisk kontroll och arkeologisk undersökning vid upptagning av ny utrymningsdörr. Växjö domkyrka, Växjö stad och kommun*. Smålands museums rapport 2002:16.
- Larsson, Lars-Olof. 1991. *Växjö genom 1000 år*. Stockholm
- Nordman, Ann-Marie. 1993. *Arkeologisk förundersökning. Växjö domkyrka, Växjö kommun, Kronobergs län*. Jönköpings läns museums rapportserie 1993:19.
- Nylén, Alexandra. 2000. *Kv. Sigfrid 2, arkeologisk förundersökning. RAÄ 170, Växjö stad, Kronobergs län*. Smålands museum rapport 2000:13.
- Åhman, Eva, 1983. *Medeltidsstaden; Växjö*. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Rapport. Medeltidsstaden 46.
- Åhman, Eva. 1997. *Kv. Lejonet 4, RAÄ 170. Arkeologisk undersökning. Växjö stad, Kronobergs län*. Smålands museum rapport 1997:1.

Åstrand, Johan & Alering Åsa. 2012. *Karolinerhuset. Arkeologisk förundersökning norr om Karolinerhuset, RAÄ 170, Växjö socken, Växjö kommun, Kronobergs län.* Smålands museum rapport 2012:11.

Åstrand, Johan. 2015. Kulturlager i Linnégatan. I: *Två rapporter från Växjö stad 2014.* Kalmar läns museum. Arkeologisk rapport 2015:3.

Kartmaterial

Kungliga biblioteket

Geometrisk lineation över Växjö 1658. (finns även som modernt renritad kopia med renskriven textförklaring i Lantmäteristyrelsens arkiv F89-1:37).

Lantmäterimyndighetens arkiv

Växjö stad, karta och beskrivning över staden och dess ägor 1726. 07-VÄS-1

Växjö stad, grundritning på stadens kvarter och tomter 1783, 07-VÄS-2.

Växjö stad, tomtindelningsskarta 1838 07-VÄS-27

Växjö stad, tomtindelningsskarta 1844, 07-VÄS-35

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-2152-2015

Kalmar läns museums dnr: 33-275-2015

Projektnummer KLM: 2015-28

Uppdragsgivare: Växjö Energi AB

Landskap: Småland

Kommun: Växjö

Socken: Växjö

Fastighet: Domkyrkan I, Växjö 10:14 (Linnégatan)

Fornlämnings nr: RAÄ 170

Ekonomisk karta: 63E 0i SO

X koordinat: 6303769-6303801

Y koordinat: 488461-488533

Latitud: 56.877556

Longitud: 14.811312

M ö h: 162 -163 m ö h

Fältarbetstid: 2015-05-26 – 2015-09-12

Antal arbetsdagar: Sammanlagt 7 dagar

Maskintid:

Personal: Andreas Emilsson, Johan Åstrand

Fynd: Fynden förvaras, i väntan på fyndfördelning i Museiarkeologi sydosts lokaler på Kulturarvscentrum, Växjö.

Tidsålder: Medeltid till modern tid

Dokumentation: All dokumentation förvaras i Museiarkeologi sydosts lokaler på Kulturarvscentrum och kommer att överföras till Smålands museums topografiska arkiv.

Inmätning: SWEREF 99TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Makroskopisk analys av jordprover	42
Bilaga 2. Resultat av ¹⁴ C-datering.....	45
Bilaga 3. Beskrivning av schakt och lagerbild	47
Bilaga 4. Fyndlista	51

Makroskopisk analys av jordprover från Linnégatan, Växjö

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna SHMM

Bakgrund och syfte

Under den arekologiska förundersökningen vid Linnégatan i Växjö 2015, togs jordprover för makroskopisk analys ur två kulturlager: ett som förefaller ha varit en ursprunglig markhorisont utbildad i ett slitigt underlag (strax väster om Guldsmedsbäcken), och ett kulturlager ovanpå en stenläggning (strax väster om Guldsmedsbäcken). Frågeställningen inför analyserna är: Vilken typ av verksamhet och miljö speglas i materialet? Vad består lagren av? Representerar lagret ovanpå stenläggningen en utfyllnadsmassa för att bygga upp marknivån eller ett lager som tillkommit genom någon annan slaggs brukning.

Metod

Provtagningen genomfördes av arkeologen under utgrävningen och provvolymen låg mellan 1,5-2 liter. Inkomna till laboratoriet preparerades proverna genom floter och våtsiktning (minsta maskstorlek 0,25mm) enligt metod beskriven av Wasylkova (1986). Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7-100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Jacomet 1987 och Cappers m. fl. 2009) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts. I det följande anges alla typer av fröer, frukter, delfrukter, acener etc. som ”fröer” eller ”frukter”.

De provtagna lagren är begränsade från senare markhorisonter i stratigrafin, dels genom skarpa kontakter med överliggande lager vilket visar att den postdepositionella bioturbationen varit begränsad. Dock finns i proverna lämningar av rotfilt som sannolikt penetrerat lagren i senare tid än depositionen och bidragit till nedbrytningen i vissa av lagren. De makroskopiska resterna i lämningarna uppvisar dock en sådan sammansättning och bevarandegrad att de i sin helhet kan betraktas som liggande *in situ* sedan lagrets tillkomst och eventuell omlagring av material har främst skett innan depositionstillfället.

Jordprovernans innehåll

I bifogade tabell har materialet som inte är fröer/frukter kvantifierats enligt en grov relativ skala om 1-3 punkter, där 1 punkt innebär förekomst av enstaka (ca 1-5) fragment i hela provet. 2 punkter innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 punkter innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar. Siffrorna för makrofossil anger antalet räknade fröer/frukter. Förkolnat och oförkolnat material har separerats i tabellen.

Det kvalitativa innehållet av makroskopiskt material styrs i hög utsträckning av en handfull tafonomiska faktorer kopplade till de avfallskällor varifrån materialet som bygger upp kulturlagren härstammar, huvudsakligen från byggnation och hantverk (träflis, kol, kalkbruk etc.), djurhållning (växter från ängs-/betesmiljö), kök (träkol, matrester och latrinavfall). Därtill kommer en del material,

som t.ex. ogräs, från lokala växtmiljöer. För att underlätta för läsaren att se detta i resultaten har de olika arterna grovt grupperats i tre ekologisk-kulturella kategorier (1: äng/bete – ofta representerade dynga eller foder; 2: Ogräs – lokal flora och ogräs från åkerbruk; 3: Insamlade växter. Notera att dessa är grova verktyg och att det finns flera exempel på växter som kan passa in i flera grupper (smultron är också ett vanligt ogräs och många ogräs kan också förekomma i betesmiljöer etc.).

Linnégatan Växjö		Lager	2	
		P		
			5004 5005	
			Understa kulturlagret Brukningslager	
Kontextbeskrivning				
Analyserad vol. I		1,9	1,7	
Förkolnat växtmaterial	Träkol	•••	••	
Träd och buskar	Träflis (& bark)	•••	••	
	Björknäver	••		
Örter och mossor	Rotträdar	••	••	
Anemaliska matrester	Däggdjurs- och fågelben		•	
	Fiskben och -fjäll		•	
	Tegel		••	
Tot ident frukter & fröer		90	2	
Äng/bete	Brunskära	<i>Bidens tripartita</i>		
	Gråstarr-typ	<i>Carex canescens</i> -type	1	
	Slankstarr-typ	<i>Carex flacca</i> -type	1	
	Knaggelstarr-typ	<i>Carex flava</i> -type	2	
Ogräs	Hundkex	<i>Anthriscus sylvestris</i>	1	
	Svinmålle-typ	<i>Chenopodium album</i> - type	39	1
	Jordrök	<i>Fumaria officinalis</i>	1	
	Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>	3	
	Pilört	<i>Persicaria lapathifolia</i>	1	
	Trampört	<i>Polygonum aviculare</i>	3	
	Femmfingerört	<i>Potentilla argentea</i>	1	
	Revsmörblomma	<i>Ranunculus repens</i>	3	
	Tiggarranunkel	<i>Ranunculus sceleratus</i>	11	
	Bergssyra	<i>Rumex acetocella</i>	14	
	Krusskräppa	<i>Rumex cf. crispus</i>	1	
Insamlat	Smultron	<i>Fragaria vesca</i>	1	
	Pors	<i>Myrica gale</i>	1	
	Hallon	<i>Rubus idaeus</i>	6	1

Diskussion

De två proverna är kontextuellt och rumsligt åtskilda och diskuteras här var för sig.

P 5004: Ursprunglig markhorisont

Vid sidan om träkol så består det organiska innehållet i detta kulturlager i hög utsträckning av träflis, och även björknäver utgör en andel i materialet. Sett till fröinnehållet så domineras sammansättningen av näringsälskande ogräs – en relativt liten andel kommer från ängsväxter. En liten andel av materialet kommer från bärfröer (hallon och smultron) som skulle kunna ha ett ursprung i latrin. Porsnöten kommer i detta sammanhang antagligen avfall från ölbrygging.

Materialets sammansättning är typisk för urbana kulturlager och speglar en mångfald av aktiviteter. I sammanhanget utgör jorden det som tolkas som den äldsta markhorisonten på platsen, vilket kan innebära att det delvis byggs upp av konstruktionsavfall från den tidiga byggnationen på platsen – vilket kan förklara huggspån och näver. I sammanhanget kan det vara intressant att ställa frågan om det i denna äldsta markhorisont finns spår av den flora som fanns på platsen före stadens anläggande. Detta går inte att svara på säkert, men en möjlighet är att de ringa spåren av ängsvegetation i material representerar den föregående flora i en ängsmiljö. Alternativt är utgör den spår av de djur och stallmiljöer som funnits här i det tidiga skedet,

P 5005: Kulturlager ovanpå stenläggning

Materialet i detta jordlager är kraftigt nedbrutet. Endast hårdskaliga fröer som hallon och målla och hårdare organiskt material från köksavfall – benfragment, fiskben och fiskfjäll finns bevarat. Vid sidan om detta även en hel del tegel. Eftersom jordmassan i sin helhet bestod av sand och grus som uppenbarligen deponerats ovanpå stenläggningen är det rimligt att anta att tegelskärorna – rester av raseringsmassor ingår i detta material, som alltså är en fyllnadsmassa. I jorden ingår också köksavfall som antagligen ingår i fyllnaden.

Referenser

- Cappers, R. T. T., Neef, R. & Bekker, R- M. 2009: *Digital atlas of economic plants*. Groningen Archaeological Studies vol 9. Groningen
- Jacomet, S., 1987: *Prähistorische Getreidefunde. Eine Anleitung zur Bestimmung prähistorischer Gersten – und Weizen Funde*. Botanisches Institut der Universität Abteilung Pflanzensystematik und Geobotanik. Basel.
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): *Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology*. John Wiley & Sons Ltd. 571-590

UPPSALA
UNIVERSITET

Angströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Angströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Bilaga 2. Resultat av ^{14}C -datering

Uppsala 2016-09-15

Johan Åstrand
Museiarkeologi Sydost / Kalmar läns museum
Sandgatan 15
352 45 VÄXJÖ

Resultat av ^{14}C datering av makrofossiler och näver från Linnégatan och Kronobergsgatan, Växjö socken och kommun, Kronobergs län.

Förbehandling av makrofossiler:

- 1 % HCl tillsätts (10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
- 0.5 % NaOH tillsätts (1 timme 60°C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

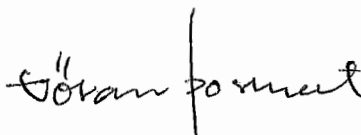
Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

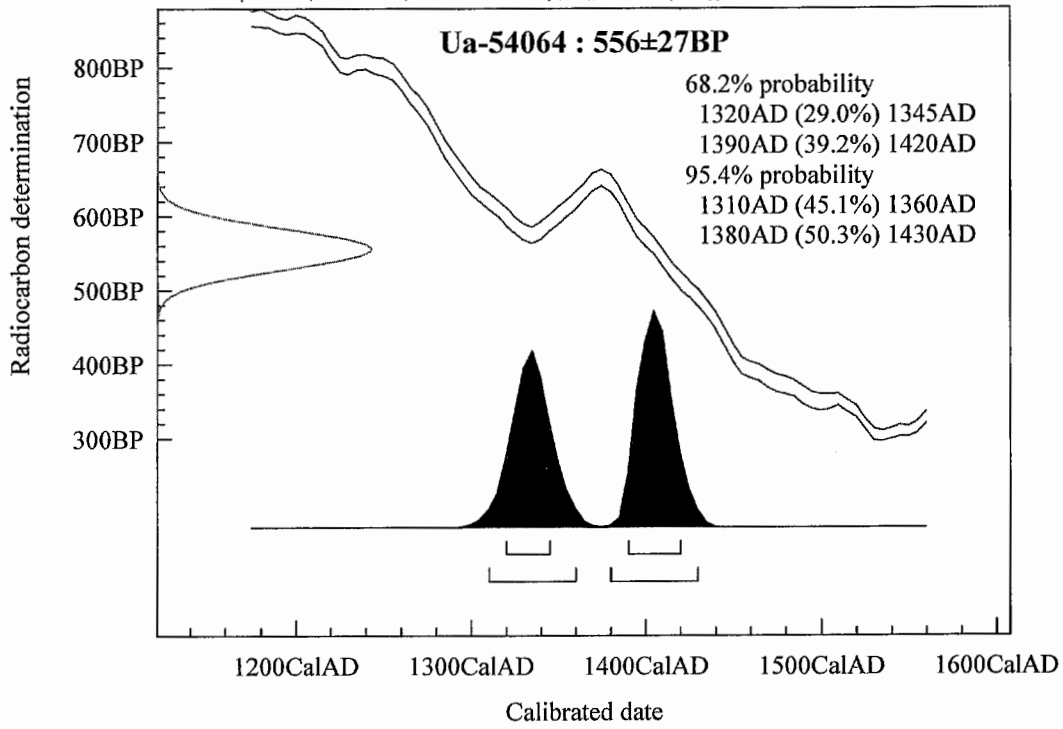
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ VPDB}$	^{14}C age BP
Ua-54064	Linnégatan PM5004, lager 3, C1203	-27,9	556 ± 27
Ua-54065	Kronobergsgatan A1301 PM1331	-25*	5 039 ± 31
Ua-54066	A1426 PM1469	-24,5	330 ± 26
Ua-54067	A1394 PM1584	-24,0	130 ± 27
Ua-54068	A1541 PM1585	-24,7	346 ± 26
Ua-54069	A3174 PM3207	-24,9	280 ± 27
Ua-54070	A3617 PM3872	-24,3	282 ± 26
Ua-54071	A3574 PM3873	-25,7	601 ± 27
Ua-54072	A3682 PM3964	-25,6	265 ± 26
Ua-54073	A3965 PM5009	-25*	632 ± 28
Ua-54074	A3076 PM5010	-24,9	299 ± 26
Ua-54075	A415 PM5014	-27,1	2 930 ± 29

* Schablonvärde

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/ Elisabet Pettersson

IntCal13 atmospheric curve (Reimer et al 2013)OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

Beskrivning av schakt och lagerbild

Schakt inom Smålandspostens parkering

A342

Kyrkogårdsmur. Muren gick att följa längst en ca 19 meter lång sträcka.

Muren bestod av två delar. Den undre nivån utgjordes av tätt lagda stenar, av kallmurad karaktär, som låg i ett grått till brunsvart sandigt lager. Bitvis saknades fyllning mellan stenarna helt. Stenstorleken var generellt mellan ca 0,15 - 0,35 meter. Fyllningen mellan stenarna saknade nästan helt fynd. Det fanns dock små spridda korn av tegel samt spridda fläckar av kalkbruk som dock låg i övergången mot den övre nivån. Den övre nivån av muren hade ett mycket mer omrört intryck, med mindre stenmaterial som generellt var något skärvtigt/slaget. I massorna fanns spridd tegel och kalkbruk samt spridda ben. Sannolikt kopplade till kyrkogården. I denna övre del av muren hittades ett silvermynt daterat till år 1600. Detta stärker att denna övre del av muren består av något omrörda och borttagen del av muren.

A351

Härdresten låg direkt under muren och var Ca 0,05- 0,10 meter tjock, samt ca 0,25 x 0,40 meter (uppskattad storlek). Den bestod av gråsvart silt med kol och sot samt skörbränd sten. Den låg ca 1,40 - 1,45 m under dagens asfalt.

A354

A 354 tolkas som ett omrört raseringslager. Består av matjordsaktig mörkgrå/mörkbrun sand med inslag av tegel. Gick att följa längst en ca 1 meter lång sträcka av schaktkanten och var ca 0,30 meter tjockt. Låg ca 0,60 meter under dagens asfalt.

A356

Samma typ som A354. Tolkas som ett omrört raseringslager. Består av matjordsaktig mörkgrå/mörkbrun sand med inslag av tegel. Gick att följa längst en ca 1,3 meter lång sträcka av schaktkanten och var ca 0,30 meter tjockt. Låg ca 0,60 meter under dagens asfalt.

Linnégatan, östra väghalvan

Beskrivning av partier i sektionen längs Linnégatans V sida där kulturlager syntes.

I schaktets västra sida fanns mestadels enbart grusfyllning från den befintliga ledningsgraven. På några ställen tittade dock mörka lager fram. Dessa syntes där grusfyllningen hade i kalvat in och man kunde se att bevarade kulturlager fanns några cm väster om schaktet längs hela dess längd. Beskrivning och fotografering gjordes av de olika partierna men inte någon profilritning.

A1213 Parti 1

Från en nivå av 0,7 m under markytan fanns ett mörkbrunt, kraftigt humöst, homogent sandigt/grusigt kulturlager som mestadels innehöll rikligt med sten av en storlek på 0,05 till 0,15 m i diameter samt tegelflis. I den södra delen fanns en större sten, 0,3 m i diameter som var satt med en rak sida åt söder. Söder om denna sten föreföll förekomsten av mindre stenmaterial att upphöra. Förmodligen har stenen ingått i en husgrund. Kulturlagret fortsatte ned till schaktbotten som var på en nivå av -1,1 m under markytan.

Vid ”parti 1” (tillsammans med part 2 inmätt som C1211) hade ytterligare partier med mörkt kulturlager frilagts norr om det tidigare beskrivna partiet. Ej framme i sin helhet. Även rensat så att lagerbilden framträdde mot ett större djup där det på ett djup av -1,3 meter under fanns ett lager med svagt humös, brun grov sand, troligen bottenlager med infiltration. Sammanlagd lagerbild under moderna bärlager hade en tjocklek av 0,8 m.

Förmodligen delar av en husgrund med anknytning till Klockargårdens tomt. Dessa syntes inom ett 3 m långt parti av den västra schaktväggen.

C1211 Parti 2

Under det moderna bärlagret, på ett djup av -0,65 m, fanns ett mörkt, brunsvart, kraftigt humöst, närmast homogent sandigt kulturlager. Inom lagret, på ett djup av 0,95 m under markytan, fanns dock en 0,05 m tjock horisont med stenflis, tegelkross och småsten. Kulturlagret fortsatte sedan ned till schaktbotten som var på ett djup av -1,1 meter.

Vid parti 2 hade lagren exponerats ned till en något djupare nivå, en övergång mellan mörkt k-lager och underliggande brun, svagt humös grov sand fanns på en nivå av -1,5 meter. Bevarade lager utöver bärlager hade här ett djup av 0,9 meter.

C1209 Parti 3

Från ett djup av -0,7 meter under markytan, under modernt bärlager, fanns kulturlager. Överst låg några flata stenar i horisonterat läge med en bredd av 0,2 meter. Därunder fanns ett 0,45 meter djupt kraftigt humöst, sandigt/siltigt kulturlager som i den övre delen var mörkt brungrått och i den undre delen svartbrunt. Lagret saknade inslag av sten eller tegel-flis. Längst ned, på ett djup mellan -1,15 och schaktbotten (-1,3), fanns ett ljust brunt svagt humöst, något grusigt sandlager som förmodligen bildar övergång till orörd marknivå.

C1207 Parti 4

På ett djup av -0,85 m under markytan fanns

överst ett kulturlager med brun, måttligt humös något grusig sand (tjocklek 0,25 m), därunder fanns ett mörkt svartbrunt, kraftigt humös sandigt/siltigt kulturlager med inslag av små kvartskorn. Under detta, på ett djup av -1,5 och -1,35 m, fanns ett sandlager som i övre delen var ljust brunt och svagt humöst och i den nedre delen var ljusare saknade humöst inslag. Förmodligen utgjordes botten av orörda lager.

I ett parti mellan tidigare dokumenterade parti 2 och parti 3 hade kulturlager frilagts i schaktväggen inom några avsnitt. Lagerbotten föreföll här vara på ett djup av mellan -1,1 och -1,3 m.

Ett tidigare inte exponerat tre meter långt avsnitt med kulturlager kallat parti 5 frilades söder om parti 4. Detta profilritades se beskrivning. Här fanns överst vad som föreföll vara ett raseringslager med mycket tegelkross, stora träkolsbitar och bränd lera. Under detta fanns k-lager samt en nivå med större stenar (ca 0,3 m i diameter).

Generellt föreföll de homogena mörka lagren vara utkastlager eller utfyllnadslager. Troligen utkastade i miljön intill bäcken. Undantag den troliga stengrunden vid parti 1. Nivån med sten en bit ned i k-lagren kan vara från en period då man försökt stabilisera strandpartierna längs bäcken eller ordna en bro eller annan passage.

Makroprov togs från botten av det mörka k-lagret i den ritade sektionen (part 5).

Vid schaktutvidgningen för en servis framträdde en stengrund i den SÖ sidan. Denna hann jag inte kolla. Ta det på fredag.

På fredag även inmätning av hela schakten samt sektionen vid parti 5.

Schaktutvidgning för avtappningsbrunn i jämnhöjd med Domkyrkan

A1313

Jobbade nu med den schaktutvidgning för en avtappningsbrunn som fanns längs den sydöstra sidan av det nordsydliga schaktet i Linnégatan. Man hade här grävt ut ytterligare runt den sedan tidigare befintliga brunnen med tidigare schaktutvidgning. Man hade här grävt ned till

ett djup av -2,2 till -1,8 meter. I utvidgningens sydöstra del fanns delar av en stengrund, A1313.

I sektionens södra del fanns delar av en stengrund, A1313 som föreföll ligga i nedgrävningen med utfyllnadslagret. Stengrunden bestod av 0,1 till 0,4 meter stora stenar i blandat stenmaterial. Här fanns många flata stenflisor samt spräckta, tidigare runda större stenar. Här fanns även tegelkross och småsten. Mellan stenarna fanns en luft samt en sandig, kraftigt humös, matjordsaktig fyllning. Det fanns inte några spår av en dagemur eller liknande i stengrundens övre del. Stengrunden gick att följa från det sydöstra hörnet och 3 meter norrut men var främst bevarad i den mittersta delen. På sidorna i norr och söder verkade den ha fallit ut och det verkade inte som om den fortsatte in i schaktväggen. Stengrunden gav därför intryck av att ha varit i en nedgrävning med fortsättning åt väster. Verkade mindre troligt att det skulle vara en del av den äldre kyrkogårdsmuren eftersom den inte verkade fortsätta inåt schaktväggen. Fyllningen gav dessutom ett annorlunda intryck än det parti som frilades inom SMP-parkeringen och vid tidigare undersökningar. Denna fyllning var djupare, hade grövre material men var även lösare och inte lika tätt packad. Kan höra samman med byggnad eller konstruktion inom Klockargårdens tomt. Någon gräns mellan stengrunden och den omgivande fyllningen kunde inte urskiljas i annat än frånvaron av stenmaterial.

C1355

I sektionen mot norr upptogs större delen av lagerbilden av ett homogent ljust brunt, måttligt humöst utfyllnadslagret av grusig sand med inslag av tegelflis och småsten (inget inslag av kyrkogårdsben). Detta gick i den västra delen ned till -1,1 meter och i den östra delen ned till -1,3 meter. Detta lager föreföll vara ett utfyllnadslagret i en större nedgrävning. Längst i väster fanns ett äldre k-lager bevarat under detta men under den östra delen fanns enbart opåverkad morän. K-lagret i den västra delen

bestod av mörkbrun, kraftigt humös sand med inslag av småsten. Lagret sträckte sig ca 1,0 m österut från det vanliga ledningsschaktet. Förmodligen har detta lager funnits även längre österut men grävts bort och ersatts med utfyllnadslagret. Den orörda moränen fanns på ett djup av -1,3 till -1,4 meter och bestod av ljusbrun, grusig sand som mot schaktbotten övergick i småsten. Sektionen dokumenterades som C1355.

I sektionen mot öster fanns i den norra delen samma bruna utfyllnadslagret som i den norra sektionen. Det fanns dock inte något bevarat kulturlager i botten. I botten av utfyllnadslagret fanns dock en mörkare horisont. Utfyllnadslagret hade ett djup av -1,3 till 1,4 meter och under detta fanns orörd morän.

Sektionen mot söder var helt störd av modern grusfyllning till ledningsgrav.

Korsningen Sandgårdsgatan/Linnégatan

C1219

Parti med bevarad sektion (ca 0,8 m lång) på södra sidan av det östra schaktet i korsningen Linnégatan/ Sandgårdsgatan.

Överst ett omrört beigtt grusigt lager, sentida fyllning.

På ett djup av 0,8 meter under gatunivån fanns en stenläggning med ett skikt av 0,1 till 0,3 m stora stenar.

Ovanpå stenarna ett tunt, 0,05 m djupt, kulturlager med mörkbrun, kraftigt humös silt. Under fanns orörd silt.

C1217

Parti med bevarad sektion i den norra sidan av det östra schaktet i korsningen Sandgårdsgatan/Linnégatan

Överst ett omrört beigtt grusigt lager, sentida fyllning.

På ett djup av 0,7 meter under gatunivån fanns en delvis bevarad stenläggning med ett skikt av 0,1 – 0,15 m stora stenar. Dessa låg i brun, något svartflammig, måttligt humös silt med inslag av enstaka tegelfragment.

C1205

Sektion i schaktet vid början av Sandgärdsgatan profil mot N.

Beskrivning av lager i sektion i S sidan av Sandgärdsgatan.

Gick ej att skriva på grund av regn och dålig ritfilm.

1. Brunt, måttligt humöst sandigt/grusigt kulturlager med fläckvisa inslag av ljusare grus. Omrört lager.
2. Mörkt brungrått, kraftigt humöst sandigt/grusigt kulturlager
3. Ljus lera med inslag av grusig sand, ej humöst. Antingen ett golvlager eller ett byggnadslager.
4. Brunt, kraftigt humöst sandigt/siltigt kulturlager med kraftigt inslag av gödsel. Innehåller sten och tegelflis.
5. Mörkt brungrått kraftigt humöst sandigt/siltigt kulturlager med visst inslag av gödsel samt småsten. Mörkare och mer kompakt än nr 4. Innehåller små vita kvartskorn.
6. Ljust brun, svagt humös sand/silt utan inslag av sten eller tegelflis. Troligen övergång till orörd bottensand men utfyllnad kan inte uteslutas.

De övre lagren, särskilt nr 3 gav intryck av att höra samman med bebyggelse medan de undre lagren föreföll kunna vara utkast- eller utfyllnadslager nära lagerbildens botten. PM togs från botten av lager 5.

C1203

Beskrivning av sektion i den N sidan av Sandgärdsgatan.

1. Mörkt brunrå, kraftigt humös grusigt sandigt kulturlager med stort inslag av sten och tegelflis.
2. Brunt, svagt humöst, sandigt grusigt kulturlager. Utfyllnad eller uppgrusad yta.
3. Mörkbrun, kraftigt humös sandigt/grusigt kulturlager med inslag sot, kol och små tegelflis, troligen äldre markyta.
4. Opåverkad sandig/grusig morän
PM togs från lager 3 under den större stenen i profilen.

C1217

Sektion mot norr i korsningen Sandgärdsgatan/Linnégatan den östra väghalvan.

Se profilanteckningar.

C1219

Sektion mot söder i korsningen Sandgärdsgatan/Linnégatan den östra väghalvan.

Se profilanteckningar.

Fyndlista

Förundersökning vid Linnégatan 2015

RAÄ 170, Växjö sn.

Lst dnr 431-2152-2015.

F.nr.	Material	Sakord	Vikt	Antal	Anmärkning	Kontext
5001	Silver-leg.	Mynt	1,5 g	1	½ öre från år 1600, Karl IX riksföre- ståndare	I den övre raserade delen av kyrkogårdsmuren A342

Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se